

Přítomnost

ROČNÍK XVI

V PRAZE 7. ČERVNA 1939

ZA K 2.—

Říšskoněmecká vlajka na MNO

JOSEF TEICHMAN

Úvaha nad patnácti porody na tisíc obyvatel

ANTONÍN BOHÁČ

Konservativci a bolševici

ZDENĚK SMETÁČEK

Humor v rozhlase

FRANTIŠEK KOŽÍK

Rozhovor se skutečností

Haló, haló, zde mluví...!

L. PAVLÍK A V. STRNAD

Válečný potenciál Ruska. - Organisovaná česká mládež. - Volání po dorozumění? - Oposice proti Chamberlainovi. - Klidné volby v Maďarsku. - Co je svatováclavská tradice? - Katastrofa českého tisku. - Jazykové rekordy?

ODBOBNÍ LÉKAŘI

MUDr. ZDENKA NEDVĚDOVÁ-NEJEDLA

odb. dětská lékařka, PODOLÍ, PANKRÁČKÁ 14 (stanice elektr. dráhy za Podol. sanatoriem). Ord. 9—10 a 2—4. Tel. 441-77.

MUDr. ANTONÍN NEUMANN

odborný lékař nemocí pohlavních, kožních a kosmetiky. Praha II., Na Zbořenci 24 — třetí dům od Karlova náměstí. Ordinuje celý den. V neděli a ve svátek dopoledne. Tel. 41.728.

Pro plastickou chirurgii **Dr. RUDOLF SLUNEČKO** ord. 3—4 (a podle úmluvy). Telefon 393-79. PRAHA II., VO-DIČKOVA 15. (Hlávčkův palác.)

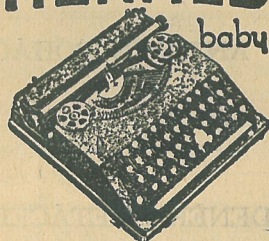
poskytují komfort velkých lázní za mírné ceny. S úspěchem léčí: revma, dnu, ischias, nervosu, ženské choroby.

Světovou sensaci

prvního řádu jsou

švýcarské psací stroje

HERMES
baby

s automatem pásky, oboustranným vypínačem okraje a velkou řádkovou pákou, s elegantním kuffikem

JEN K 1390--

Zádejte předvedení dalších modelů.

CHOCHOLA A SPOL.,
PRAHA, Václavské n. 23, v pasáži

VAŠ VĚKUS I NÁROKY USPOKOJÍ

OBUV PRO VYŠŠÍ NÁROKY

FERRY GRAUMANN

PRAHA I., PŘÍKOPY 35, schodiště A.

Tel. 315-28.

BUDUJTE A POSILUJTE spotřební družstva

Požadujte výrobky vlastní družstevní výroby

Nové knihy politické, hospodářské atd.

- SVOBODA Emil dr., Výbor prací z práva občanského a z právní filosofie. 24×17 cm, 312 stran váz. K 100.—
SCHMIDT Otto dr., Národy na rozcestí. Populační studie. 20×14 cm, 248 stran brož. K 35.—
Sborník prací k počtě šedesátých narozenin Františka Weyra. 26×19 cm, 300 stran brož. K 50.—
AMICUCCI Ermanno, Nizza e l'Italia. 24,5×17 cm, 305 stran brož. K 30.—
PANZINI Alfredo, Il conte di Cavour. 19,5×12,5 cm, 378 stran váz. K 36.—
Gli Annali del l'Africa Italiana. 26×19 cm, 414 stran, s mapami, reprodukcemi a diagramy v textu a se 4 velkými mapami v příloze kart. K 80.—

F. Topič, knihkupectví, Praha I, Národní 11

OBSAH PŘÍTOMNOSTI Č. 22: F. PEROUTKA: Když všechno se mění (dokončení) — MILENA JESENSKÁ: Lidé v Národním souručenství — E. F. Burian: Příklad Václava Talicha — JAN SKÁLA: Zachraňme český tisk — PAVEL HOFMAN: Gibraltarský klíč — A. MRÁZ: Ke zrušení fotbalového profesionalismu u nás — ZDENĚK SMETÁČEK: Spor o čínské koncese a japonská politika — Praha jako středisko německé kultury — Pokles českého exportu — Francouzské finance — Palestina roste opět v problém — Anglo-řecká obchodní smlouva — Opevnění Aalandských ostrovů — Školství samostatného Slovenska — Co je svatováclavská tradice — Družstevnictví — Odpověď Hlinkovu gardistovi — Odpověď Slovence — ČTK a sport — Americký filmový průmysl před krizí.

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I, NÁRODNÍ TŘÍDA 11.

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok K 100.—, na půl roku K 50.—, na čtvrt roku K 25.—, jednotlivá čísla K 2.—, Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. • Dohlédači pošt. úřad Brno II. • Novinová sazba povolena v Brně ředitelstvím pošt a telegrafů pod čís. 119.268/IIIa. • Odpovědný redaktor J. Diabář.

TISKEM LIDOVÉ TISKÁRNY, BRNO, ČESKÁ 6.

Prítomnost

ROČNÍK XVI.

V PRAZE 7. ČERVNA 1939

ČÍSLO 23

Rozhovor se skutečností

Naskládané cihly místo novostavby

Není to lehké sednout nyní za stroj k rozpravce se čtenářem. Znáte ty nekonečné procházky pokojem, listování v knihách, kroucení knoflíkem přijímače a ty hovory bez konce, hovory do šera úsvitu. Den za dnem se kolébá. Měsíc se plouží za měsícem.

A tu je třeba odpovědět jednou jasně a bez vytáček, . . . na co čekáme a kam míří budoucnost. Tento lid nemůže, chce-li žít zdravě a být při tom mocnou pákou střeoevropského rozvoje, čekat nic jiného, než co opravdu vývoj slibuje. To všechno, co jsme v posledních letech prožili a co námi tak divoce zalomcovalo v roce posledním, pocházelo z toho, že jsme žili něčemu, co odporovalo vývoji světa. Když světová válka rozbourala tři staré, neživé monarchie, Rakousko-Uhersko, Rusko a Turecko, a když značně oslabilo Německo, zdálo se nám, že bylo vykonáno veliké dílo.

Skutečnost byla jiná. Rozbourání starých, nepoužitelných staveb — to nebyla ani polovina práce, která střed a východ Evropy čekala. Radovali jsme se, že cihly od staré malty oklepané a složené pěkně na sebe do vyrovnaných hromad, představují dovršení díla. Takových od staré malty oklepaných cihel bylo na rakouském, ruském a tureckém území pořádná řádka. Každá z těch cihel měla svou státní barvu. Jedna se jmenovala Československo, druhá Syrie, třetí Turkmenie. Na území carského Ruska vzniklo sedm sovětských republik a pět republik střeoevropských (sovětské republiky: ruská, ukrajinská, běloruská, zakavkazská, uzbecká, turkmenská a tadžikistanská; střeoevropské republiky: polská, finská, estonská, lotyšská a litevská). Na území rakousko-uherském vznikly tři samostatné státy (Československo, Rakousko a Maďarsko) a zbytek území se připojil k Polsku, Jugoslavii, Itálii a Rumunsku. Z Turecka bylo šest samostatných států (Turecko, Syrie, Irak, Zajordánie, Palestina, Arabie). Na území bývalého Ruska, Rakousko-Uherska a Turecka v roce 1920 vzniklo tedy jednadvačet samostatných států. Připočítáme-li k tomu staré státy balkánské: Jugoslavii, Rumunsko, Albanii, Bulharsko a Řecko, bylo to celkem dvacet šest států, z nichž sedm bylo sloučeno ve Svaz sovětských socialistických republik. Zbývalo devatenáct států od Severního mysu po Perský záliv, hospodářsky velmi slabých, politicky nevyrovnaných a zcela závislých na svých západních otčimech: Francii a Anglii. Těchto devatenáct cihel, srovnaných na hromádce od roku 1920, představovalo pouze stavební materiál, ale to nebyla žádná budova, v níž by se mohl zrodit nový evropský život.

Německá střední Evropa už tu byla

Před stoletím situace ve střední Evropě byla obrácená. Veliké stavení představovaly dnešní Němec-

ko s Itálií, rozdrobené na desítky samostatných království, vévodství, knížetství a svobodných měst. Ve východní části střední Evropy byly dvě velmoci: Rakousko s Tureckem. Staré stavení stále udržované v nepořádku francouzskou politikou v západní části střední Evropy odstranili Bismarck s Cavourrem. Vznikly dvě velmoci: Německo s Itálií, když Prusko, spojené se Sardinii roku 1866 (prvá osa Berlín—Řím) porazily Rakousko a tím se zbavily jeho politického vlivu nad územím německým a italským. Z bývalého ředitele střeoevropské politiky stala se Vídeň podřízeným německo-italským spojencem. Trojspolek Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie, utvořený Bismarckem roku 1882, těšil se přízni Anglie i Ruska. Neměl žádné loďstvo a proto neohrožoval panství britské, nepronikal na Balkán a do Malé Asie a proto neznepokojoval Rusko. Brzdil Francii, to bylo příjemné Anglii. Na dvacet let vytvořil se tak stav, nazývaný »evropskou rovnováhou«.

Střední Evropa pod německým patronátem začala být nepříjemná Anglii, až když k sobě připoutala Turecko a když začala se upevňovat na Balkáně, což nerado vidělo také Rusko. Ostře nepřátelsky se však proti ní postavila Anglie, když hrozilo, že v několika letech (do roku 1917) Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie mohly na moři vážně ohrozit Anglii, která také velmi těžce nesla úspěšnou soutěž německého průmyslu a obchodu na světových trzích. Když v Anglii roku 1895 začali studovat příčiny poklesu britského obchodu, komise k tomu účelu sestavená ve své zprávě hlásila: »Německá konkurence je stále citelnější. Dovedou prodávat a udržet trhy.« V roce 1898 psala Saturday Review: »Národové léta bojovali za jedno město. Nejsme povinni bojovat za roční obchodní obrát 200 milionů liber?«

Kdyby byla německá střední Evropa zůstala zemědělská, jako Rusko, a nepustila se s Anglií do zápasu o světové trhy a o světová moře, nikdo by si byl v Anglii nevzpomenul na »potlačované národy«.

Poměr Francie k Německu byl dán ztrátou, kterou utrpěla odstoupením Alsaska-Lotrinska Německu. Nešlo tu jen o území velikosti čtvrtiny bývalých Čech, s necelými dvěma miliony obyvatel, nýbrž o velikou ránu hospodářskou. To ukazují číslce.

V roce 1913 se vytěžilo a vyrobilo:

	V celé Francii	pouze v Lotrinsku
železné rudy	21,136.000 tun	21,918.000 tun
surového železa	3,864.000 tun	5,207.000 tun
oceli	2,289.000 tun	4,687.000 tun

Návratem Lotrinska k Francii roku 1918 získala tato, vedle Švédska, evropský monopol kvalitní železné rudy.

Na začátku dvacátého století Anglie tedy nechtěla připustit, aby se Německo stalo světovou velmocí, Francie je nesnášela ani jako vedoucí velmoc evropskou.

Protiruské pěsti nad Kalkutou německou pěst

Poněvadž Německo bylo ve svém hospodářském a námořním programu neústupné, začaly Francie s Anglií jevit zájem o jeho spojence: Rakousko-Uhersko a Itálii. Poněvadž Rakousko-Uhersko odolalo a za světové války nemohlo se odhodlat ani k separátnímu míru, proto v posledních dvou letech války bylo rozhodnuto, že tento státní útvar se zlikviduje. Německo přijde tím o spojence a o most k východu. Poněvadž osamocené a okleštěné Německo nepředstavovalo hlavní evropskou velmoc, byla s tím velmi spokojena Francie. Poněvadž po likvidaci německého válečného loďstva a obsazení německých kolonií Německo přestalo být mocí koloniální a přišlo o prvky, které by jednou mohly být základem pro jeho moc světovou, Anglie se stala k němu shovívavější, aby ji Francie nakonec nepřerostla v Evropě přes hlavu. Vzrůst moci sovětského Ruska přinutil Anglii k ještě větší toleranci vůči Německu. Potřebovala protiváhu na neutralizaci ruského tlaku do jižní Asie. Tu nemohly obstarat společně Polsko s Rumunskem. Aby Rusové neohrožovali Kalkutu, bylo třeba ohrožovat Moskvu. Na to nestačily síly rumunsko-polské.

Když Německo nebude stavět veliké oceánské loďstvo, když nebude prahnout po svých koloniích (hlavně těch, co si přisvojili Angličané), když se nebude tlačit do Malé Asie, pak Anglie by nic proti tomu neměla, kdyby se začalo trochu rozpínat ve východní části střední Evropy. Prokáže tím Anglii dvě služby rázem: 1. Přinutí Rusko, aby věnovalo větší strategickou pozornost svému evropskému území a přestalo šilhat do jižní Asie, kde Angličané chtějí dále v klidu vybírat daně od třístapadesáti milionů Indů. 2. Přinutí Francii, aby hledala oporu u Anglie a vzdala se hegemonie nad západní a střední Evropou. Společná dlouhá hranice německo-ruská připoutá na sebe tři čtvrtiny sil německých a ruských. Tím se značně uvolní tlaky na Rýně, kde zavládne pak takové strategické bezvětrí, jaké bylo na začátku dvacátého století na Pyrenejích. Poměr francouzsko-německý bude se podobat poměru španělsko-francouzskému před světovou válkou. Francie se tak ocitne na evropské periferii a Anglie, majíc osláblou, všemi opuštěnou Francii v náručí, bude pak vlastně vládnout celé Africe.

Tento plán však předpokládal, že vzrůst n ě m e c k ý c h sil bude provázen současně stoupáním sil ruských a udržením sil francouzských. Náhlý pokles sil francouzských mohl způsobit obrat rostoucího Německa tváří k západu. Stejně nepříjemné mohlo být, kdyby se náhle zhroutily síly Ruska. Aby Anglie nebyla závislá na dobré vůli Německa a Francie, musila si zajistit pomoc Ameriky a aby nebyla závislá na Rusku, potrebovala udržet dobré styky s Japonskem. Kdyby se zcela zhroutilo Německo, znamenalo to pro Anglii Francouze v Egyptě a Rusy v Indii. Kdyby se zhroutilo Rusko, znamenalo to Němce v Iraku a Japonce v Indii.

Tak jako Anglie začala na začátku dvacátého století pracovat na nové rovnováze evropské, tak počátkem let třicátých dala se do budování nové rovnováhy světové, kterou porušilo nepříjemně v Asii svými pětiletkami sovětské Rusko. Nové vzepětí německého národa, které přivodila národně sociální revoluce, přišlo také proto britské politice velmi vhod.

V Habeši prohrála Francie

Nejnepríjemnější by bývalo britské politice, kdyby se střední Evropa rozdělila na jih a sever a postavila Němce proti Italům. To vyhovovalo Francii, která se tím uvolňovala na Rýně. To vyhovovalo Rusku, které se tím uvolňovalo v Evropě. To vyhovovalo také bývalému Československu, ale nevyhovovalo to Anglii, které se pak stávala Francie nepříjemnou v západní Evropě (Španělsko) a v Africe a Rusko v Přední a jižní Asii.

Pokud svět představoval Evropu, tvrzení Bismarckovo, že kdo je pánem Čech, je pánem Evropy, mohlo velmi působit na světovou politiku. Po veliké válce 1914—1918 Evropa přestala být světem. Národ, který byl nucen dělat světovou politiku, velmi by prohloupil, kdyby se při tom díval jen na mapu Evropy.

Nejobratnějšími evropskými politiky na rozhraní století devatenáctého a dvacátého ukázali se Francouzové. Francie do války světové byla evropskou velmocí. Světovou velmocí se stala na krátko po míru versailleském. Toto své přechodné postavení si však politicky neuvědomovala a proto se dnes také octla na evropské periferii, jak jí to bylo předpověděno roku 1936 v brožuře *La valeur stratégique de la Tschéchoslovaquie pour l'Europe occidentale*.

Francie vyšla celkem neotřesená ze světové hospodářské krise, která začala roku 1929. Chtěla proto přechodné slabosti Anglie využít, aby se ujala bez britského poručíkování řízení Evropy. Byl to pokus, provedený mnohem jemnější formou, než jaké užilo před třiceti léty vilémovské Německo. Tato francouzská politika v roce 1935 vyvrcholila. Evropa byla řízena z Paříže, která měla přátelské a spojenecké smlouvy s republikánským Španělskem, s Itálií, s Malou dohodou a se Sovětským Svazem. Spojené síly francouzsko-italsko-ruské šachovaly Anglii (prozatím zcela diskretně) na mořích Středozemním a Černém. Proto Anglie okamžitě povolila Německu budování většího loďstva, které by připoutalo loďstvo francouzské v Severním moři a které by vzalo Rusku vládu nad Baltem.

V té době vojenští spisovatelé britští ukazovali na nebezpečí, které hrozí Londýnu od francouzského letectva, jež do roku 1935 bylo ještě nejmocnějším letectvem světa. Angličané zásadně nikomu nevěří, poněvadž příležitost svádí i dobré přátele. Francie za hospodářské krise a za slabé vlády labouristů v Anglii, pokusila se tedy pod svým vedením zorganizovat Evropu. Byl to podnik nad její síly, poněvadž na to nestačily jen poklady z podzemí Francouzské banky.

Výprava Itálie proti Habeši byla vlastně prvním nepřátelským činem francouzské Evropy proti Anglii, která se náhle octla v izolaci, z níž se snažila dostat pomocí Společnosti národů. Boj Společnosti národů s Itálií byl současně bojem Anglie proti Francii i sovětskému Rusku, s nimiž Itálie měla přátelské smlouvy (s Ruskem pětiletou smlouvu od roku 1933 a s Francií z ledna 1935).

Francie byla naším spojencem, zaručovala nám svou brannou mocí hranice versailleské. Síla Francie byla silou naší, jako její slabost byla také naší slabostí.

Boj Anglie s Itálií skončil roku 1936 porážkou Francie, kde na dovršení všeho přišla k veslu vláda Blumova.

»Nikdy proti Anglii«

Vláda lidové fronty představovala řadu protikladů. Postavila Francii ostře proti Itálii a po bok Anglie, která se však zatím vyrovnala s Itálií a tak ta Blumova dobrá vůle přišla do Londýna s křížkem po funose. Francouzská vláda levice však začala nepříjemně svědit Anglii ve Španělsku, kde republikáni, velmi levě zabarvení, pomýšleli na těsné spojení s Francií. Zatím Německo obsadilo západní břeh Rýna. Tím vehnalo Francii těsněji k Anglii. Za záruky na Rýně žádala Anglie od Francie »spolupráci« ve věci Španělska, odkud Anglie potřebovala vyprovodit republikány velmi zavánějící komunismem.

Poválečná politika Francie utrpěla prvou porážku v Habeši roku 1936, druhou roku 1937 ve Španělsku a třetí roku 1938 v Československu. Byla to tři vítězství Anglie.

Předbílám. Na prvé francouzské porážce v Habeši jsme trochu spoluvinníky. Proti Německu měli jsme zajištěnu jediné pomoc od Francie, která se roku 1935 octla ve velké politické tísní. Nikdo tehdy nebil do Italie tak jako my, ač tato Italie v lednu 1935 mnoho nám slíbila v přátelské smlouvě s Francií, kde se pamatovalo na střední Evropu. My tehdy byli v prvé řadě protifašisty a v druhé teprve spojenci Francie.

Československá republika měla dva intimní poměry: půvabnou, trochu dobrodružnou a zhyčkanou Francií a kyselou, chytrou, ale bohatou Anglii. S britskou bohatou tetkou jsme se nechali tajně oddat, ale francouzské komorné jsme slibovali veřejně věčnou vroucí lásku.

To byl také kus našeho osudu. Pro Francii jako evropskou velmoc jsme představovali jeden z trumfů v evropském mariáši. Pro Velkou Britanii, jako velmoc světovou, jsme byli jednou z mnoha karet, kterými se pouze cizí trumfy vyhánějí.

Rekli jsme, že východní část střední Evropy po roce 1920 představovala velké staveniště, kde byly srovnány cihly ze starých zbořených budov. Francie, ač bezmála dvacet let měla toto středoevropské staveniště pod svou správou, do žádné stavby se tu nepustila. Když Anglie se rozhodla roku 1935 zlikvidovat francouzskou hegemonii nad Evropou, která jí začala být nebezpečná, a která jí ani jako přítel nijak nesloužila proti Rusku v Asii, bylo zřejmé, že středoevropské staveniště oslabená Francie v prvé řadě vyklidí. Místo ní mohly nastoupit jako stavitelé buď sama Anglie, Rusko anebo Německo. Rusko, kterému oslabená Francie by byla dala ve střední Evropě přirozeně přednost, nebylo v žádném případě přijatelné pro Anglii, když ona sama se zde nechtěla exponovat. Zbývalo tedy pouze Německo. Tím také Anglie řešila náš osud. Zda zle nebo dobře, to se pokusíme jindy rozebrat. Otázkou je, zda Anglie také odvrátila nepříjemné od osudu svého.

S. Y.

poznámky

Konservativci a bolševici

První zpráva, svědčící o snaze Chamberlainovy konservativní vlády získat sovětskou podporu pro novou britskou politiku, pochází z 21. března a je původu sovětského. Toho dne bylo v Moskvě vydáno oficiální sdělení, že britská vláda se 18. března dotázala Moskvy, jaké stanovisko by zaujaly

sověty, kdyby se Rumunsko stalo obětí nezaviněného útoku. Moskva odpověděla návrhem, aby byla svolána mezinárodní konference. Anglie návrh odmítla s odůvodněním, že je předčasný. Pokud je známo, pomýšlela britská diplomacie původně na společné prohlášení Anglie, Francie, Polska a Ruska o společném odporu těchto států proti eventuálnímu útoku. Nehledíc na stanovisko sovětské, neuskutečnila se tato myšlenka také pro odpor Polska, které mělo za to, že pouhé prohlášení bez nějakých hmatatelných záruk pro ně nemá valné ceny. Anglie tedy dala záruky nejdříve Polsku, potom Řecku a Rumunsku a jednání se sověty na čas ustoupilo po pozadí. Nový pokus byl učiněn asi v polovici dubna. Dne 15. dubna přijal tehdejší sovětský zahraniční komisař Litvinov britského velvyslance v Moskvě; krátce na to, 18. dubna, odjel sovětský velvyslanec v Londýně Majskij do Ruska a zůstal tam až do 24. Tlumočil své vládě nepochybně nové britské návrhy a přivezl do Londýna a do Paříže její odpověď. Dne 3. května odstoupil Litvinov a za dva dny na to šla do Moskvy opět nová redakce britských návrhů, kterou doručil britský velvyslanec sovětské vládě 7. května, a to už novému zahraničnímu komisaři Molotovu.

Podle tehdejší zprávy Reuterovy kanceláře zněly britské návrhy ze 7. května asi takto: 1. sovětská vláda dá svým sousedním státům každému zvlášť podobné záruky, jaké daly Anglie a Francie Polsku a Rumunsku (o tyto dva státy Anglii nepochybně nejvíce šlo); 2. Anglie se zaváže, že přijde Rusku na pomoc, zaplete-li se Rusko do války pro záruky, které poskytlo. Dne 9. května vyšla v Moskvě zpráva oficiální agentury TASS, která tvrdila, že Reuterova verze není docela přesná. V britském návrhu prý nebylo řečeno, že Sovětský Svaz má dáti záruku každému ze svých sousedů zvlášť, nýbrž jen tolik, že sověty mají hned poskytnout vojenskou pomoc Anglii a Francii, dostanou-li se tyto dva státy do války pro své záruky Polsku a Rumunsku. V britském návrhu však prý nic nebylo o pomoci, kterou by měl dostat Sovětský Svaz podle zásady vzájemnosti od Anglie a Francie, kdyby se dostal on sám do vojenských akcí při plnění svých záruk vůči některým jiným státům ve východní Evropě.

Z této poznámky TASSu už je dobře vidět jádro anglosovětského sporu, kolem něhož se od té doby jednání mezi oběma velmocemi točí: Anglie se snažila získat ruskou pomoc jen pro ty státy, které ona sama (spolu s Francií) zaručila, totiž pro Polsko a Rumunsko, kdežto Sovětský Svaz, třebaš jevil v tomto směru ochoť, myslil také a snad hlavně na státy baltické. Anglická snaha je dost pochopitelná: Chamberlainova vláda dala záruky dvěma státům, k nimž má velmi nesnadný přístup, a proto jí nesmírně záleží na tom, aby tu pomoc za ni vykonal někdo jiný, totiž Rusko. Později se v anglickém tisku objevila zpráva, že britský generální štáb vládu na tuto okolnost velmi naléhavě upozornil a otevřeně jí řekl, že bez ruské pomoci nemají její záruky ceny. Jeho názor se zřetelně odráží v jedné ze sněmovních řečí Lloyda George, který vládě se svou známou otevřeností pověděl, že nezíská-li Rusko, jsou její záruky nejlékomyslnější skutek, jaký kdy která vláda učinila. Sovětské stanovisko k těmto anglickým snahám by se dalo vyjádřit asi takto: Vy Angličané chcete naši pomoc pro své klienty, my tedy zase chceme na oplátku vaši pomoc pro své klienty; a protože žádat pomoc pro své klienty vlastně znamená žádat ji pro sebe, žádáte tedy vy Angličané sovětskou pomoc pro sebe; proto zase my žádáme vaši pomoc pro sebe. — Už tedy v tomto stadiu jednání se ukázalo, že hlavním problémem je tu vzájemnost nebo rovnost v povinnostech.

Chamberlain pak 10. května vykládal v dolní sněmovně, že výklad TASSu se asi zakládá na nedorozumění, ale celkem proti němu nemohl uvést nic podstatného. Odvolával se jen na to, že sovětský požadavek, který je »jak obsáhlejší, tak také méně pružný, je podle názoru vlády Jeho Veličenstva spojen právě s těmi nesnázi — ať už byly jakékoli jeho výhody — kterým se její návrh chtěl vyhnout. Vláda Jeho Veličenstva proto upozornila sovětskou vládu na jsoucnost těchto nesnází a zároveň učinila některé změny ve svém původním návrhu.« Tato poslední věta je charakteristická pro postup Chamberlainovy vlády, která vůbec během jednání pilně ukazovala na rozmanité nesnáze, ale při tom vždycky v něčem o kousek povolila. Hlavní nesnáz, již měl Chamberlain tenkrát na mysli, bylo asi polské a rumunské váhání, přijmout v plném rozsahu pomoc sovětského vojska. Konečně se Chamberlain zmínil o roz-

naluvé, ktorou měl lord Halifax s Majským 9. května a při niž sovětského velvyslance ujistil, že nikterak není anglickým úmyslem zavléci Sovětský Svaz do nějakého sporu, do něhož by Anglie sama pak nezasáhla; má-li sovětská vláda nějaké pochybnosti v tomto ohledu, nechť oznámí, na jakých přesných důvodech se zakládají. »Londýn očekává nyní sovětskou odpověď,« skončil Chamberlain svůj výklad.

Odpověď, na kterou čekal, přišla do Londýna a do Paříže 15. května. Co asi obsahovala, lze si domyslet podle článku, jež zveřejnily 11. května »Izvěstija«. Chce-li Anglie a Francie skutečně vybudovat hradbu proti dalším útokům v Evropě psalo se tam, musí se aspoň tři velmoci, Anglie, Francie a Sovětský Svaz, spojit smlouvou o vzájemné pomoci a zaručit pak společně ostatní státy ve východní a střední Evropě, ohrožené útokem. Poslední anglický plán sovětům nevyhovuje, poněvadž by podle něho neměly smlouvu o vzájemné pomoci ani s Anglií, ani s Francií, ani s Polskem, ačkoli samy se měly zavázat těmto státům pomoci. Kdyby však přišel útok přímo na Sovětský Svaz, nemohla by prý Moskva počítat najisto s pomoci žádného ze jmenovaných tří států, což znamená nerovnost.

Za tohoto stavu věci Angličané doufali, že se rozpor vyjasní v Ženevě, kam byla na 22. května svolána rada Společnosti národů. Její schůze se měla původně konat o týden dříve, ale byla odložena na sovětskou žádost, aby se jí prý mohl zúčastnit náměstek zahraničního komisaře Potěmkin. Potom však sovětská vláda k anglickému zklamání oznámila, že Potěmkin nepřijede a že jí bude v Ženevě zastupovat Majsckij. Anglickým delegátem byl Halifax a francouzským Bonnet. Halifax se na cestě do Ženevy zastavil v sobotu 20. května v Paříži, kde se radil s Dala di er o m a B o n n e t e m. Tato schůzka potvrdila zprávy, které se v těch dnech vyskytly, že Francie bude mezi Anglií a Ruskem prostředkovat.

Zdá se, že Francouzi se hlavně snažili přimět Angličany k tomu, aby přijali hlavní sovětský požadavek úplné vzájemnosti, což jinými slovy znamenalo přímou alianci mezi Anglií a Sovětským Svazem. Také oposice v dolní sněmovně naléhala před Halifaxovým odjezdem na vládu v tomto smyslu. Dne 19. května tam byla rozprava o zahraniční politice, kterou zahájil Lloyd George. »Konec konců,« prohlásil, »je ve vládě přání, obejít se pokud možno bez Ruska. Několik měsíců nám Rusko nabízí, že se k nám připojí, a my měsíce prohlížíme tomuto koni zuby. Vláda nemá důvěry v Rusko. Není pak Rusko v právu, když nedůvěřuje nám? Co žádá? Aby se s ním nakládalo jako s rovným.« Mluvil pak Attlee: »Byla nám odňata iniciativa. Není tu konstruktivního úsilí o mír, nýbrž nervosní čekání a pokus, zároveň nedbalý a rozdělený, vybudovat nějakou umělou mírovou frontu.« Po těchto útocích Chamberlain vykládal a hájil svou politiku:

»Zdalo se nám (po březnových událostech), že nebude-li uveden do evropské politiky nějaký stabilizační činitel, na dejde rozklad velké části Evropy. Spolu s Francií jsme se pokusili najít takového činitele. Záruky Polsku, Rumunsku, Řecku jsou jakousi první pomocí. Zbývá je podepřítí trvalejšími úpravami a zajistit si dostatečnou pomoc všech, kteří jí chtějí poskytnout. Nejde o politiku nepřátelských bloků... Stále se pokoušíme vyhnout se této politice, protože se nám zdá, nestává a nebezpečná... Naše politika je politika opatrnosti, rozvine se jen za určitých okolností a je v moci jiných, aby tyto okolnosti zmizely nebo nezmizely. Je to pojištění proti útoku.«

O jednání s Ruskem Chamberlain řekl, že nemá žádnou aversi proti ruské ideologii. Nikdo prý není takový blázen, aby si myslil, že tato ohromná země se svým obyvatelstvem a se svými zdroji by nic neznamenal v situaci, před níž stojíme. »Nesmíme však zapomínati, že sovětská účast snad neodpovídá přáním zemí, vůči nimž jsme se zavázali. Nechceme je od sebe oddělit. Navrhli jsme proto Rusku, aby prohlásilo, že je ochotno pomoci Polsku a Rumunsku v té míře, jak bude jeho pomoc žádána, jestliže Velká Británie a Francie před tím vstoupily do války, aby splnily své závazky.« Chamberlain pak dovozoval, že tento návrh nebyl proti zásadě rovnosti, protože, nepamatoval-li na případ přímého útoku na Sovětský Svaz, nepamatoval naopak ani na případ přímého útoku na Anglii. Anglie nechce, aby Rusko zasáhlo, nezasáhne-li ona sama, naopak, ona sama by zasáhla, aniž by čekala na to, co učiní Rusko. Tedy žádná nerovnost tu není, anebo je-li nějaká, je ve prospěch Sovětského Svazu. Anglie nechce získat jednu zemi a při tom odrazit druhou. »Nemohu si pomoci, ale zdá se mi, že nějaký

závoj nebo zeď dělí obě vlády, jež je těžko proniknouti, a že — kdybychom k tomu byli měli příležitost — byli bychom mohli v Ženevě prorazit otvor a podat si ruce.« Churchill a Edena tato obrana neuspokojila. Churchill vytýkal, že Chamberlain rozporů sněmovně nevyšvětil, a rovnou se přimlouval za trojdohodu s Ruskem a za záruky baltským státům. A Eden doporučoval »co nejuplněnější a nejširší« dohodu s Ruskem.

Pod dojmem této debaty jel tedy Halifax do Ženevy. Optimistické zprávy anglického a francouzského tisku o jeho jednání pak vypadaly tak, že »závoj nebo zeď« byly opravdu prorazeny a že si partneri podali ruce. Halifax se vrátil ze Ženevy s novým návrhem, jež ve středu 24. května přednesl v britské ministerské radě. A ministerská rada jej přijala. Zásada anglické aliance s Ruskem byla schválena. Nový návrh tedy zase putoval do Moskvy a zase nastalo veliké čekání, jak Moskva odpoví. Podle zpráv, které o něm pronikly do tisku, vypadal asi takto: Anglie, Francie a Rusko uzavrou mezi sebou pakt o vzájemné pomoci, a to »v duchu 16. článku smlouvy Společnosti národů«. Jmenované tři státy se zaváží, že společně poskytnou pomoc jiným státům, které by byly napadeny a o pomoc požádaly. V případě válečného nebezpečí v Evropě sejdou se smluvní velmoci hned k poradě. Domluví se také, jakým způsobem by poskytly svou pomoc tomu či onomu státu, při čemž vezmou ohled na přání dotyčného státu. Jak patrně, je to kompromis mezi stanoviskem anglickým a sovětským. Podle francouzského tisku je jeho hlavním autorem Bonnet.

V Moskvě zasedal od 25. května nejvyšší sovět a bylo ohlášeno, že na něm promluví Molotov o zahraniční situaci. Na západě čekali, že Molotov slavnostně ohlásí sovětský souhlas s posledním anglo-francouzským návrhem, a západní tisk ohlašoval tuto událost trochu neopatrně už napřed. Událost nenastala. Molotov sice dal najevo sovětskou ochotu uzavřít s Anglií a Francií smlouvu, ale stejně zřetelně pověděl, že poslední návrhy ještě nestačí. Zdá se mu příliš zaklausulovány, nelíbila se mu zmínka o 16. článku smlouvy Společnosti národů, který by podle sovětského názoru mohl být záminkou k odkladu rychlé vojenské vzájemné pomoci, a konečně Molotov postrádal výslovnou zmínku o baltských státech. Sovětské stanovisko, od něhož se Moskva podle jeho slov nehodlá odchýlit, je tedy toto: úplná a vzájemná aliance anglo-franko-sovětská, která by společně zaručila ostatní stredo-evropské a východo-evropské státy, včetně všech, které sousedí s Ruskem; a rychlé porady o tom, jak tuto pomoc technicky provést. Z. S.

Oposice proti Chamberlainovi

Po dvacetiměsíční přestávce sešel se k několikadennímu zasedání sjezd anglické Labour Party. Neúčastnil se ho vůdce oposice a šéf strany major Attlee, který onemocněl. Poslal však sjezdu významný písemný projev. Práv v něm, že není vyloučeno, že letos dojde k parlamentním volbám ve Velké Británii a vybízí stranu, aby učinila k nim všechny přípravy. Napadá ostře vládu, která nedovedla přes obrovské zbrojní objednávky dátí práci všem nezaměstnaným. Velmi zajímavé bylo, že ve svém dopise Attlee sice kritizuje nedávné zavedení částečné branné povinnosti a vyslovuje se stále ještě pro princip dobrovolné vojenské služby, ale když sjezd o této věci hlasoval, byla povinná vojenská presenční služba (nehledíme-li k obvyklým zaklausulovaným formulacím) schválena velkou většinou. Profesor Hugh Dalton učinil rovněž písemný projev, prudec napadající Chamberlainovu vládu. Práv v něm, že kandidáti konzervativní strany nemohou již při volebních schůzích vztyčit s hrdosť britskou vlajku, že »starý muž z Mnichova (rozuměj Chamberlain) a jeho pomahači mohou vztyčit jen bílou vlajku zbabělců a černou vlajku zrádců.« V podobně ostrém tónu, na britské poměry nezvyklém, pokračoval také předseda sjezdu Dallas ve své zahajovací řeči, v níž vykládal zahraniční situaci. Prohlásil, že »země je ohrožena jako nikdy. Jsme na počátku částečné mobilisace. Usmíření v Evropě se ukázalo jako iluze. Víťame paktů s Polskem, Rumunskem a Řeckem, ale jsou nebezpečně neúplné bez Ruska. Vláda se ukázala jako neschopná, všechno popletla, poškodila britskou prestiž a ohrozila britskou bezpečnost. Neukázala ani předvídatost, ani opatrnost, ani statečnost, ani představitost.« Pak kritizoval nemilosrdně zanedbané letectví, nedostatečný stav protiletectvé ochrany, »groteskní náhražku« za ministerstvo municií a zejména vytýkal, že válečné dodávky byly dány do rukou »koristníkům«. Vyslovil se pro obnovu světového obchodu a pro dorozumění národů na podkladě obecné svobody všech.

Současne možno pozorovať, že i liberálna strana, ktorá počítala sice s jistým oslabením v severoanglických okresoch, ale prece jen doufá, že své posice zejména na juhu udrží, zostrejuje jak v parlamentě, tak i na venkově kampaň proti vládě. I když není zatím pravděpodobné, že za této mezinárodní i domácí situace by Chamberlainova vláda měla chuf do parlamentních voleb, je tato zvýšená aktivita oposice charakteristická. Souvisí to patrně s tím, že také známá Clivedenská klika (lady Astorová, šéfredaktor »Times« plukovník Dawson, spolujatel »Times« Walterovi, lord Londonderry a jiní) již Chamberlaina nepodporuje tak, jako dříve.

Ostatně tyto věci mají vesměs ještě asi hlubší mezinárodní souvislosti. Jednání s balkánskými státy, které nechovají valné důvěry k Chamberlainově vládě po zkušeno-stech ostatních malých zemí s ní, úspěšně se končí rozhovory s Ruskem a stále sblíživání se Spojenými Státy americkými, zkrátka celý systém tak zvané obkličovací politiky povede patrně ke změně vlády v Anglii. A tento směr politiky byl vynucován po dlouhé měsíce právě oposicí, jejíž politiku vlastně Chamberlainova vláda, byť váhavě, prece jenom vlastně přijala. Nesmí se také zapomínati že Spojené Státy americké několikrátě projevily po Mnichovu krajní nedůvěru k Chamberlainovi. Cis

Organisovaná česká mládež

Přes půl milionu mladých lidí věku od 17 do 24 let přihlásilo se v rekordně krátké době do organizace mládeže Národního souručenství. A jako dosud vždy, tak se také to stalo bez nátlaku, prostým pochopením, díky politickému rozumu našeho národa. Také tato mládež viděla, že jde o to, sečíst všechny Čechy na našem dnešním území, sečíst je nejenom ve smyslu matematickém, ale organizačním, politicko-psychologickém. Sečíst proto, aby nemohli býti dělení, rozdělování, aby se z jejich síly nemohlo nic odečíst, naopak, aby se tímto organizačním sjednocením síla mládeže českého národa a tím nás všech znásobila.

Téměř sto procent české mládeže — sotva jedno procento chybí — se na první ráz přihlásilo do řad Národního souručenství. Půl milionu mladých lidí, to je již síla, která i v dnešních poměrech znamená mnoho. Také morálně mnoho.

Jejich přední úkoly jsou dva: Za prvé: Držet národní jednotu. Pomáhat, aby nikým a ničím nemohla býti jednota českého národa rozbita. Aby se netvořila uměle z bídných důvodů atmosféra, v níž by se čeští lidé prali a snad dokonce vzájemně vraždili. Druhý úkol: konstruktivně budovat optimismus v národě a udržovat jeho sílu pro budoucnost.

Mužská mládež ovšem je romantická a tento úkol není příliš romantický. Je však potřebí ho udělat. A na romantiku také zase dojde. Stísněnost pomine a budou tu velké budovatelské úkoly, které vždycky jsou romantické. Nuže, připrav se na ně. Teď však držet národní jednotu, pomáhat ničít zrádce a rozvratníky a klást zase budovatelské kameny. Cis.

Klidné volby v Maďarsku

Parlamentní volby, které se začaly v Maďarsku 28. května, lišily se dosti podstatně od dřívějších voleb. Po prvé v širším měřítku na základě zákona o volební reformě bylo užito tajného hlasování. Ovšem, mnoho set tisíc lidí z něho bylo vyloučeno na základě úředních posudků o tom, kdo je nedostatečně vzdělán, či příliš radikální, anebo nedostí odpovědný, aby byl připuštěn k tajným volbám. Nicméně pozoruhodné bylo, že tato opatření nevedla k žádným bouřlivým výjevům, jako se to stávalo dříve. Vůbec bylo v těchto maďarských volbách relativně užito daleko méně násilí, než dosud. Volební kampaň byla krátká, celkem byla vedena slušně, byla také chudá na násilné činy.

Nadto posledních sedm dní před nynějšími volbami na základě zvláštního přísného zákona byl nařízen »týden ticha«, totiž nebylo dovoleno v tomto údobí konati voličské schůze a vylepovat volební plakáty. Ostatně i v době agitace bylo možno pozorovat neobvyklý klid, téměř jakousi únavu a skoro hostejnost. To souvisí ovšem jak s vnitřní, tak i mezinárodní situací. Schůzí bylo málo, fantastických slibů voličům také daleko méně. K urnám se dostavilo asi devět desetin všech voličů z těch, kterým bylo přiznáno volební právo, čili účast byla značná. Počet vyloučených, kteří se nesměli k volbám dostaviti, ač dosud měli volební právo,

není ovšem zatím znám. Z 841 kandidátů bylo zvoleno 260 poslanců. Oposice sama postavila 547 kandidátů.

Strany v Maďarsku však vlastně se již prakticky nyní nedělí podle bývalých hledisek, nýbrž hlavním dělítkem bylo ve všech stranách, i ve vládnoucí straně, zda je kdo buď pro nacionální socialismus anebo proti. Všechny maďarské strany se dnes rozdělují zhruba asi do tří skupin, totiž pravou oposicí, vládní stranu a levou oposicí.

Dělitko, o kterém jsme mluvili, prostupuje však jak pravou oposicí, tak i vládní stranu; stanovisko levé oposice je ovšem jasné. Vládnoucí strana získala 180 poslanců, šipové kříže 38 (dosavadní nacionálně-socialistická strana měla šest mandátů), Eckhardtova nepřilíš početná, ale přes to vlivná malozemědělská pokroková strana klesla z 21 mandátů na 14. Pak následují drobné strany, svobodomyšlná, sociálně-demokratická a nezavisli, z nichž každá má po pěti až šesti mandátech, strana »národní vůle« získala jen jeden mandát. Osm míst ještě má býti obsazeno.

Volby tedy nepřinesly vyjasnění, což souvisí také s všeobecnou neurčitou politikou Maďarska, jež zřejmě ještě neskončilo své vnitřní, neveřejné úvahy o tom, se kterou mocenskou skupinou v Evropě má definitivně jít. Moll.

Volání po dorozumění?

Oficiální orgán slovenské vlády, »Slovák«, uveřejnil ve svém čísle ze 24. května na úvodním místě článek »Medzi Čechmi a Slovákmi«, který měl velkou odezvu v českém tisku. Citovaly se jeho podstatné části, neboť to byl hlas a tón, který se ještě nikdy před tím v autonomistickém tisku neozval, a byly vyslovovány domněnky, že dnešním představitelům Slovenska prece jen záleží na dorozumění s Čechy. K těmto názorům skutečně některé pasáže článku sváděly. »S Čechmi sme žili 20 rokov v spoločnom štáte, i keď za tento čas sme stáli na krajných politických póloch, predsa čas spoluzititia nás veľmi sblížil. Čeština stala sa nám najznámejšou rečou vedľa našej materčiny, z českých kníh sme sa mnohému učili a české noviny sme denne čítavali. V politike sme sa ťažko dorozumievali, zato tým viac sme prehlbovali naše styky kultúrne. Ako slovenská kniha našla porozumenie u značnej čiastky českého čitateľstva, tak českú knihu s rovnakým porozumením čítavali Slováci.« Takto se hodnotí kulturní styky mezi Čechy a Slováky v minulém dvacetiletí a vyslovuje se dále, že »zmenou v štátoprávnom postavení oboch národov otupil sa tiež politický hrot a preto by bolo škoda, hľadať ešte aj teraz to, čo nás podnecuje, alebo čo vzbuzuje nevlúu u jedného, prípadne druhého národa«. Proto prý už »nemá žiadneho smyslu dnes rečníť alebo písať o tom, že Česi dakoho provokovali, pretože spievali u nás svoju pieseň. Tým menšie opravenie má táto výčitka, ak ide o hosti, ktorí prišli do našich kúpeľov.« »Naše priateľstvo musí byť o to väčšie, o čo sú srozumiteľnejšie reči oboch národom a o čo sú vzájomne bližšie naše prejavy kultúrne.«

Český tisk — a s ním i českou veřejnost — tato kapka uznání do nesouladu zřejmě potěšila a proto byl článek ve svých podstatných partiích citován. Citace však nebyly čteny jen českou veřejností, nýbrž i na Slovensku. A tam patrně se nelibě nesla ozvěna, kterou v českém tisku článek vyvolal, a proto deník »Slovenská pravda« přispěchal, aby české nadšení ochladil. Učinil tak v č. 122 dne 27. května v glose »Naivnosť českej tlače«. Vytýká se v ní českému tisku, že všelijaké bezvýznamné drobnosti vyzdvihuje, avšak velké a důležité věci unikají jeho pozornosti. Zejména se nelibě nese, že prý české veřejnosti je článek »Slovák« servírován tak, »aby sa jej zdalo, že Slováci dnes priznávajú, že len s Čechmi im bolo dobre žiť, že Čechom majú čo ďakovať za svoju kultúrnu a politickú vyspelosť«. A zakončuje se: »Teda Češi zas svojím českým spôsobom idú vysvetľovať tento slovenský prejav. Zabúdať na to, že úvodník »Medzi Slovákmi a Čechmi« je uverejnený v novinách, ktoré vychádzajú v samostatnom Slovenskom štáte a že tedy celý úvodník vychádza z tejto skutočnosti a že z tohto zorného uhla treba ho aj ponímať. Škoda naivnosti českej tlače, mala by sa jej čím skôr zbaviť, lebo takáto naivnosť môže českej verejnosti, ktorá verí českej tlači, veľmi uškodiť.«

Odpověď »Slovenské pravdy« tedy dáva úvodníku »Slovák« trochu jiný smysl. Zřejmě větší důraz se klade na slovo s t y k y než na kulturní. Jsme před létem, v samém začátku lázeňské sezony. V úvodníku »Slovák« je o tom jen letmá, na pohled nepostizitelná zmínka o tom, že se Čechům nemá bránit ve zpívání jejich písní, zvláště jsou-li to hosté, kteří přišli do slovenských lázní. Josef Dvořák

politika

Josef Teichman:

Říšskoněmecká vlajka na MNO

Když jsem před jedenácti lety v tomto listě vzpomínal prvních začátků ministerstva národní obrany, sotva jsem mohl tušit, že jednou budu o něm psát i nekrolog. Ale stalo se. Patnáctý březen rozhodl o existenci naší branné moci. Likvidace se stejnou měrou dotkla srdcí příslušníků armády jako ostatní české veřejnosti, neboť armáda tvořila v životě našeho národa a státu zvláště pevný a vyspělý celek, a co bychom si zapírali: byla naší pýchou. Dobře jsme věděli, že na tom to místě, přes všechny občasný politický a národnostní neklid ve státě, se neobráží nic z toho, co bychom mohli bráti v pochybnost v rozhodujících chvílích.

Náš voják už předtím nejednou prokázal, že je oproštěn od viru a zátočin stranických potyček; že v jeho mysli není náklonnosti pro politické rozdíly. Na naši brannou moc bylo spolehnutí právě pro tu její solidnost, kterou se vědomě podržovala ústavním zákonům, jsouc tak pevnou oporou všem vládním republiky bez ohledu na osoby a směry. V svém středu netrpěla nikoho, kdo se nemínil podříditi těmto zásadám.

Nelze zapomenout na doby, kdy jsme formovali svou armádu se zvýšenou pozorností vytvořit typ československého důstojníka, poddůstojníka a vojáka. I v tom bylo mnoho z naší ctižádosti, neboť jaký má býti náš voják, to se po neblahých zkušenostech z monarchie přesně vědělo. Ale tato, byť sebe určitější představa, sotva by byla schopna se vtělit v čin, kdyby k jejímu uskutečnění nebylo napomáhalo i vědomí samých vojáků, že armáda se v ničem nesmí odchýlit od způsobů života československého lidu. Jen tak se stalo, že jsme nevytvořili kastu vojáků, kteří by žili svým vlastním a odlišným životem na okraji života státu, jemuž měli sloužit. Naši vojáci také nikdy nepropadli falešnému domnění o své výjimečnosti nebo nadřazenosti: armáda a národ se vzájemně doplňovaly a podpíraly.

V Bubenči zatím vyrůstal a pracoval mohutný vojenský aparát, který řídil a spravoval mnohostranný život armády. Organizace tohoto úřadu byla právě tak složitá a podivuhodná, jako organizace celé armády. To nebyl jen nějaký úřad, ministerstvo, v obvyklém slova smyslu. V bubenečské centrále vojenské správy bylo vždycky mnoho skutečného života, který převážil byrokratické hnídaření. Stroj vojenské organizace byl zde bedlivě kontrolován v každé své obrátce, protože život armády se ani na okamžik nemohl zastavit. Měl své potřeby dotované miliardami národního jmění, měl i své těžkosti, s nimiž se ihned a bez prodlení vyrovnávat bylo hlavní povinností MNO a hlavního štábu.

Patnáctý březen smrtelně ochromil tlukot tohoto armádního srdce, neboť rázem přeřal všechny cévy, jimiž bylo spojeno s živoucím tělem armády. Po 30. září minulého roku to byl konečný úder, jehož následky byly pro každého příslušníka armády na dosah

ruky. Československé armádě byl vyhrazen osud, který nemá obdoby v dějinách všech armád světa.

Podivný vzduch naplnil budovu MNO a hlavního štábu ráno 15. března. Chlapi ze železa zde stáli bledí a neschopni slova. Vidět je slzet, to byla neobvyklá podívaná, ale v tu to chvíli to bylo tak lidské, ach, příliš lidské, aby se tomu mohl někdo podívat. Vždyť tito lidé nesměli bojovat, nesměli se bránit, jsouc poslušni vyššího rozkazu. Jejich úkol byl přes noc zúžen v roli bezmocných statistů.

Co se děje v srdci našich vojáků, bylo jasné i představitelům říšské obrany, když se o polednách dostavili do MNO. Byl to dramatický okamžik, chvíle, na kterou se nezapomíná. Český a německý voják se pozdravují. Zdvořile, klidně. Ti, kdo přicházejí, nemusí se dlouze rozhlížet. V každé tváři těch, kteří je zde očekávali, je napsáno všechno to, co prožili od tohoto sychravého jitra, když rozhlasová vlna oznámila světu noční rozhodnutí v Berlíně. Vojáci všech národů jako by měli jednu společnou řeč. Proto se tato chvíle setkání obešla bez pathosu a zbytečných slov. V stisku ruky představitelů říšské obrany bylo však i mnoho z toho, co si vojáci nikdy neřeknou, ale tím víc to cítí...

Od tohoto dne MNO likviduje, aby ustoupilo jiné organizaci a správě. Procházíte-li dnes budovou MNO v Bubenči, nemusíte být ani naladěni zvláště elegicky, abyste pocítili smutek nad tím, co zde odumírá. Říšskoněmecká služební vlajka nahore na stožáru vám řekne, že naše armáda již patří minulosti. U hlavního vchodu do budovy uvidíte vojáky říšské obrany, kteří s přísnou bedlivostí kontrolovají každého, kdo do budovy vchází. Dříve před MNO nestáli vojáci ve zbrani — jaksi se na to u nás nedbalo. Nyní říšskoněmečtí vojáci v nacvičených postojích vzdávají čest přicházejícím důstojníkům, vzájemně se upozorňují ostrým syknutím. V jejich pozdravech jsou odlišeny pozdravy důstojníkům říšské obrany a důstojníkům naší bývalé armády. Důstojník říšské obrany je zdraven předpažením pušky, bývalý československý důstojník vztyčením pušky.

MNO je dnes vzrušený úl, v němž se pomalu nevyzná ani zasvěcený návštěvník. Protože bylo nařízeno vyklidit novou budovu hlavního štábu pro potřeby říšské obrany, jsou dnes v MNO natlačeny všechny odbory a oddělení.

Provést likvidaci tak rozsáhlého správního aparátu není malá věc. Neboť teď, když se má náhle zrušit to všecko, co se po dvacet let budovalo, teprve se vidí, že MNO nebyl jen obyčejný správní úřad, nýbrž složitý organismus, který zasahoval skoro do všech oborů našeho veřejného života. Je proto pochopitelné, že náhlé vytržení této životné složky je provázáno mnoha otřesy, které vyrovnat a smířit je skoro nad síly lidí, kteří byli likvidací MNO pověřeni.

Konkrétně posuzováno stojí likvidace MNO před dvěma úkoly: likvidací miliardového majetku bývalé armády a zajistit budoucnost mnoha set důstojníků, poddůstojníků a občanských zaměstnanců vojenské správy jejich umístěním v jiných oborech veřejného nebo soukromého podnikání.

Hmotná likvidace, jak dnes věci stojí, je víc povahy právně-hospodářské a účetní, a lze ji provádět v stanovených směrnicích. Není zde větších potíží, pokud lze přesně odhadnout náklad a finanční závazky bývalé vojenské správy k podnikům, které zásobovaly armádu. Hmotná likvidace má zatím dvě strany: na jedné je inventární počet věcí, které byly vydány do správy říšské obrany, na druhé straně je faktická nebo ideální cena, kterou je tento odvedený vojenský materiál číselně zhodnocen.

Není třeba zvláště dokládat, že to je materiál ve smyslu kvalitní výroby. Vojenská správa po neblahých zkušenostech se jednou provždy pojistila, aby ji nikdo z dodavatelů nemohl šidit nebo okrádat. Byla zde odpovědnost za miliardový náklad, který stát, poplatnictvo, na potřeby armády vynaložilo a který musil být účelně a hospodárně využit. Nemenší odpovědností se vojenská správa řídila i k těm, kteří měli tohoto materiálu používat. Vojenský technický a letecký ústav při ministerstvu národní obrany byl vybaven rozsáhlou kompetencí, aby přísně zkoumal každou dodávku pro armádu. Rozhodnutí tohoto ústavu o kvalitě a ceně dodaných výrobků bylo neodvolatelné. Je málo armád na celém světě, které by se mohly pochlubit tak vysokou vědeckou úrovní svého výzkumnictví a zkušebnictví, jako tomu bylo u nás. Od tkanice až po největší válečné stroje, všechno nejdříve procházelo zkoumáním a zkoušením VTLÚ, této skoro anonymní instituce vojenské správy, o jejíž práci a zásluhách o záchranu milionového národního majetku věděl jen úzký kruh zasvěcenců. Je proto spravedlivé, když zde vzpomínáme i tohoto spolehlivého síta, jímž se vojenská správa chránila proti zahnízdění korupce a zlořádů ve výrobě válečného materiálu.

Mnohem složitější je otázka, kam umístit všechny zaměstnance bývalé vojenské správy s náležitým využitím jejich schopností i v jiném výdělečném povolání. Bylo by jistě nad síly těch, kteří jsou pověřeni zápasit s tímto problémem, kdyby se jim nedostalo vydatné pomoci odjinud. Vojenská správa zatím učinila vše, co bylo v její moci. V několika místech již zřídila kursy, které mají sloužit k přeškolení důstojníků a poddůstojníků k jinému povolání. Ale to samo o sobě nestačí, nemůže stačit. Tímto způsobem bude možné umístit jen určité procento zejména mladších lidí, kteří by bez rizika zproletarisování mohli začínat — znova. Ale je zde mnoho těch, kteří ve vojenské službě zestárlí a o jejichž sociálním zajištění je třeba uvažovat jako o národní povinnosti. Nejsou to přece lidé všelijací, nad nimiž by se mohlo mávnout rukou. Nejsme v takové situaci, abychom se mohli zřící spolupráce našich bývalých důstojníků a poddůstojníků, lidí, jejichž pracovní i charakterové vlastnosti byly tolikrát vyzkoušeny v tuhém a odpovědném životě naší armády.

Naše hospodářství, průmysl a obchod mají nyní možnost získat muže, které vojenská služba vychovala k přísné odpovědnosti a pracovitosti i na místech, kde se nesmělo váhat a kde osobní iniciativa byla nejvyšší kvalifikací. Ale jsou i jiné obory lidského podnikání, kde naši vojáci se mohou stát platnými spolupracovníky, dá-li se jim k tomu možnost. V dnešní době bylo by jistě trapné, kdybychom dopustili, aby ti, kteří s nadlidským úsilím se podrobili rozkazu své vlády

nepodnikat nic, co by národ vehnalo do katastrofy, chodili mezi námi jako zbyteční nebo — přebyteční.

Na budově MNO dnes vlaje říšskoněmecká služební vlajka. Každé její mávnutí jako by odválo i něco z toho, co bylo dříve, nač musíme vzpomínat, nechť by to bylo jen pouhé vzpomínání. Ale je to skutečnost, kterou nutno brát tak, jaká je: mužně, rozumně — neboť úkoly, které nás čekají, vyžadují muže silných nervů a silných srdcí. Nechtějme proto ztratit ani jednoho z těch mužů v bolestném rozlomu vědomí, že jeho rukou a práce není už třeba. Tím bychom se proti nim nejmíc provinili.

Válečný potenciál Ruska

Známa anglická národohospodářská revue »The Economist« přinesla nedávno článek, který zde v překladech otiskujeme. Je v těchto dnech zvláště zajímavý proto, že informuje o tom, jaký obraz si dělají rozhodující britská místa o válečné síle sovětského Ruska.

Při hodnocení vojenské síly kteréhokoli státu je nutno počítati s řadou činitelů, jako je sociální morálka ozbrojených sil a civilního obyvatelstva, o nichž mohou existovat vlastně jen dohady. Tak je tomu zejména u sovětského Ruska, země hlubokých sociálních změn a velikých překvapení. Přesnější informace je však možno získati o čistě hospodářských věcech, jež v moderní válce hrají značnou úlohu. Dnes musí být naftové cisterny armád stejně dobře živeny jako jejich žaludky a jejich bojová síla do velké míry závisí na továrnách, které jsou jim k dispozici.

Bolševici se nikdy nepřestali bát úplného hospodářského bojkotu či dokonce kombinovaného vojenského útoku celého ostatního světa; a právě na obranu proti takovému útoku se připravovali psychologicky i fyzicky, ne k své vlastní ofenzivě ani k obraně jiných států. Chtěli-li zajistit společenský řád, který vytvořili, museli se rozhodnout pro jedno z dvojích: buď revolucionisovat průmyslový Západ nebo industrialisovat Rusko v tempu, jaké svět dosud nepoznal. Naštěstí pro světový mír rozhodli se pro tento druhý kurs.

Údaje sovětských statistik o průmyslové výrobě, udané v peněžních jednotkách, svědčí o tom, že už v r. 1926 bylo znovu dosaženo čísel z r. 1913 a že do r. 1936 tato výroba vzrostla sedmkrát. Tyto údaje je však nutno přijímat s určitou rezervou; spolehlivější jsou níže uvedená čísla, udávající fyzické množství určitých druhů výrobků, třebaže v nich zase chybí průkazy o jejich kvalitě a o množství braku, jehož je v Rusku stále ještě mnohem více než v ostatních průmyslových zemích. Nedovídáme se z nich rovněž nic o špatném stavu výrobních prostředků, který byl chronický až do nedávna, kdy byl v průmyslu ztlumen systém čistě politické kontroly.

	1913	1928	1932	1937
Uhlí (v mil. tun)	29.1	35.5	64.7	128
Nafta (v mil. tun)	9.2	11.5	22.3	31
Elektřina (v miliardách kw/hod.)	2	5	13.6	36.5
Traktory (v tisících, převedeno na jednotky o 15 k. s.)	0	1.3	50.6	115
Automobily (v tisících)	0	7	24	200
Kovodělné stroje (v tisících)	1.5	1.8	18.1	36
Kyselina sírová (v tis. tun)	121	211	552	1208

Sovětské statistické vypočítali, že podíl Ruska na světové průmyslové výrobě činil v r. 1913 a v r. 1928 jen asi 3 procenta, v r. 1936 už 13.2 proc.

Procento sovětského průmyslu, pracujícího přímo pro válečné potřeby, je pravděpodobně aspoň tak velké, jako v Německu. Z jedenácti komisariátů, organizujících průmyslovou výrobu, jsou teď čtyři v přímých službách obrany země; a Státní plánová komise jim obvykle dává přednost při přidělu surovin. Válečný průmysl dostává

též nejlepší materiál a snaží se získati nejlepší techniky a dělníky. Sovětský průmysl je ve stálém stavu »mobilizační pohotovosti«, abychom užili ruského termínu. Při srovnávání válečného potenciálu sovětského průmyslu s průmyslem jiných zemí je třeba též počítati s takovými specifickými činiteli, jakými je úsilí sovětského hospodářství o velké kapitálové investice, poměrně malá ruská spotřeba průmyslových výrobků a okolnost, že tu není bohaté vrstvy, jež by svou poptávkou po přepychovém zboží omezovala přísně užitek ráz výroby. Tak je na příklad ze všech vyrobených automobilů 80 procent vozů nákladních a jen desetina všech prováděných staveb slouží soukromým potřebám. Na druhé straně je však jakost hotových výrobků horší než ve starších průmyslových zemích, ačkoliv, pokud jde o průmysl válečný a strojní, není kvalita tak špatná, jak se často myslí. Sovětská letadla a děla se, jak se zdá, osvědčila ve Španělsku. Braku je zde ovšem v celku mnohem více než jinde; a tolik oceli i jiných surovin a polotovarů slouží prostě k ucpání děr v už hotovém parku, že objem nové produkce hotových výrobků se nikdy nekryje s objemem nové produkce materiálu.

Rusko nemá pracovních sil, jež by nyní stály mimo pracovní proces a jichž by bylo lze použít v době války; je jich už v míru využito maximálně. Jistých pracovních zásob by však bylo možno získati prodloužením pracovní doby, která dnes činí v průmyslu většinou sedm hodin denně; a nová opatření pro zvýšení pracovní disciplíny snad již působí v témže směru.

Významným činitelem u válečného potenciálu Ruska je rychlé tempo jeho průmyslového rozvoje. Třetí pětiletka předpokládá, že sovětská výroba bude v r. 1942 přibližně činit dvě třetiny výroby Spojených Států. Dosáhnouti tohoto cíle, znamenajícího zdvojnásobení výroby v šesti letech, není tak zřehla nemožno, uvážíme-li, že pracovní výkonnost stále a rychle vzrůstá a že sovětská vláda je odhodlána udržet nynější vysokou úroveň kapitálových investic až do té doby, kdy hrozící válka opravdu vypukne nebo kdy bude odvrácena. Není vyloučeno, že výroba snad poklesne z politických důvodů; avšak hospodářsky jsou dány předpoklady pro stálý vzrůst průmyslové výroby.

Industrialisace je jen jednou stránkou úsilí o soběstačnost v míru i ve válce, a jeho výsledky nejsou méně významné. Předválečné Rusko bylo stejně závislé na dovozu strojů a jejich součástek, jako je Velká Británie závislá na dovozu potravin; a světová válka ukázala veliké nedostatky tehdejšího Ruska ve výrobě válečných potřeb. V r. 1937 činil však dovoz strojů už jen asi tři procenta domácí výroby. Jediněné nerostné bohatství Ruska a mohutné tempo jeho dnešní těžby bylo prokázáno na nedávném Světovém geologickém kongresu v Moskvě. V potravinách, dříví a zemědělských surovinách je soběstačnost naprostá, aspoň při nynější nízké životní úrovni, s výjimkou čaje, vlněných výrobků a některých méně důležitých tropických plodin. Rusko už nemusí dovážeti bavlnu a výroba syntetického kaučuku byla tak účinně podporována, že v r. 1937 kryla už 70 procent celkové spotřeby. Zásoby zlata stále rostou; v r. 1936 dosáhla těžba zlata hodnoty asi 50 milionů liber šterlinků.

Bolševici dovedli využití zeměpisných výhod své země ke strategickým účelům. Urálsko-kuzněcký kombinát, jehož výroba dosahuje už téměř výroby celého Japonska, leží v polovině cesty mezi Německem a Mandžukuem. Třetí pětiletý plán chce ještě zvýšit urálskou výrobu. Na Dálném východě (Komsomolsk) a v arktické oblasti byly zbudovány nové veliké loděnice.

Největší slabinou Ruska je posud jeho transport. Délka železnic je zoufale nepřiměřená rozloze země,

třebaže jejich provozní kapacita značně vzrostla od r. 1934. Sibiřská magistrála dostala druhou kolej a její nová odbočka na Dálném východě, spojující v délce 2000 mil Krasnojarsk s Japonským mořem, vede na některých úsecích až 30 mil severně od hlavní trati a je tedy dostatečně vzdálena od mandžuských hranic. Urychleně se budují dálnice, spojující Moskvu a Ukrajinu se západní hranicí státu. Jako už před 25 lety, tak i tentokrát zdrží nedostatek cest průběh mobilisace na venkově; je však třeba uvážiti, že od té doby dvojnásobně vzrostl počet městského obyvatelstva, jež má železniční spojení. Avšak dopravní obtíže i tak zpomalí válečný nástup Ruska, zdraží jej a budou působit k jeho desorganisasi.

Nepřepjali snad bolševici svoje válečné přípravy? Není pro jejich stát příliš těžké břímě obrovských pozemních i vzdušných sil, kombinované s úsilím státu se velkou námořní mocností a provázené rozsáhlými kapitálovými investicemi i nákladnou snahou po soběstačnosti? Dosud bylo toto břímě vyvažováno rychlým a stálým vzrůstem pracovní výkonnosti. Tím bylo dokonce umožněno zvýšit spotřebu značných částí městského a venkovského obyvatelstva od r. 1935, kdy byl zrušen systém úředních přidělů. Změřiti tento vzrůst je nespodno. Je menší než se očekávalo, je tu však — zvláště u mladých lidí — důvěra ve skvělou budoucnost, jakmile už nebude třeba válečných opatření na obranu »socialistické vlasti«. Stupeň důvěry k režimu a k vůdcům je těžko odhadnout, lze jen tvrdit, že je vyšší v městech než na venkově. Je však málo důkazů o aktivní masové nespokojenosti a nacionální separatistické hnutí na Ukrajině, Kavkazu a ve střední Asii nemají opory v lidových vrstvách.

Je tu však jiná vážná slabina. Za fasádou vynucené jednoty doutná mnoho politických rozporů, jež mohou nebezpečně vzplanout kdykoliv, zejména pak za války. Nedávné moskevské pře a rozsáhlá zatýkáni úředních osob, obviněných ze zrady a sabotáže, mohou snad být dobrým znamením pro vzrůst síly tím, že odstraňují onu potenciální slabost. Je pravda, spiklenci patrně neměli významnější opory v lidu. Avšak široký rozsah zrady a nutnost jejího fyzického zničení nejsou znamením politického zdraví. Ovzduší servilní »jednotnosti« vládně dál, ba je ještě těžší. Pro budoucnost je v tom nebezpečí vážného oslabení. Bezprostřední oslabení státu, vzniklé nahrazením mnoha hospodářských, politických a vojenských znalců rychle povýšenými dělníky, techniky a vojáky, dosáhlo svého vrcholu v r. 1937. Aspoň v průmyslu byl snad už tento vrchol překonán, směje-li souditi podle číslíc průmyslové výroby na r. 1938, jež ukazují vzrůst o 11 procent proti předchozímu roku. Zůstává dosud otázkou, lze-li to říci i o vojenských silách. Obecně se zdá, že — i když čistky zatím ustaly — technika osobní »likvidace«, tak škodlivá pro klidný chod hospodářství a průmyslu, je dosud neodlučitelná od ruského vládního systému.

Je-li možno se odvážiti nějakého závěru ve věci tak obtížné a temné, pak lze říci, že Rusko z roku 1939 je materiálně a výrobně silnější než Rusko z roku 1914. Největší jeho technickou slabinu působí potíže rozvinouti tuto sílu na bitevní frontě. A otevřenou otázkou zůstává stav morálky vojenských sil i celého obyvatelstva. Lze se dohadovat aspoň toho, že dobrá morálka, jako dobrá strava, se najde spíše v městech než na venkově a že je lepší u stachanovců nežli u prostých dělníků. Pokud jde o ruského vojáka speciálně, má ve svých osobních potřebách tradiční stoicismus.

Je tedy jasno, že Sovětský Svaz může mít ve válce velký význam. Méně jasno už je, jak rychle může přijít jeho pomoc. Zde tvoří vážné překážky špatný dopravní systém.

Život a inštituce

Ant. Boháč:

Úvaha nad patnácti porody na tisíc obyvateľ

Za minulých dvacet let politické nezávislosti jsme si mohli dobře uvědomiti, co pro rozvoj národa, jeho schopnosti a síly znamená politická a hospodářská svoboda. Svobodný národní stát není ovšem nutným předpokladem, aby národ žil, ale poznali jsme jeho cenu a instinktivně cítíme, že jeho ztráta musí býti jinde vyvážena a nahrazena. Národní a státní porážka nás proto nutí, abychom šli ke kořenům života a víc než kdykoli dříve se zabývali základními otázkami existence národa.

Aby si národ zajistil místo v dějinách lidského úsilí o tvorbu kultury, musí napřed býti, a to aspoň v takové početnosti, jež by mu zabezpečovala tu míru dělby práce, bez níž kulturní společnost jest nemyslitelná. Když se v bývalém Rakousku uvažovalo o existenci a úkolech malého národa, vždycky se zdůrazňovalo, od Palackého a Havlíčka až po Masaryka, že malý národ má možnost nahraditi svoji malost množstvím sil každého jednotlivce a že kvalitou i vypětím energie může nahraditi scházející kvantitu. Byla v tom dobrá vzpruha pro český národ, ale také jisté nebezpečí. Byli jsme ochotni ukolébati se vírou, že všecko se zmůže kvalitou a že nezáleží na kvantitě, ba jisté části českého světa politického každá zmínka o početnosti byla podezřelou známkou myšlení nepokrokového.

Není však přírodního zákona, že by velikost ducha byla spojena s hmotnou slabostí, a že by malí národové na budování lidské kultury byli relativně účastni víc než velcí. Naopak mimořádný výkon vyskytne se v národě početném spíše a s větší pravděpodobností než v národě nepočetném. Ale ať filosofování o malých a velkých národech dopadne jakkoliv, jisto je, že českému národu píše o obojí růst, kvantitativní i kvalitativní, tělesný i duševní, hmotný i mravní, stala se nutností doby. Ve svobodném státě mohli jsme si dovoliti luxus nestarati se mnoho o kvantitu české populace. Mohli jsme předpokládati, že národ, stojící na velké výši kulturní a ovládnutí státní administrativy, má značnou přitažlivost na národní menšiny; nejsilnější národní menšina, německá, byla zřejmě v nevýhodě i svou geografickou polohou i sociálním rozvrstvením a nepříznivými důsledky příliš daleko pokročilé industrialisace pohraničních krajů.

Tato situace se však změnila radikálně. Stali jsme se součástí říše, jejíž vliv na české země poroste s postupným jejich hospodářským začleňováním. Stojíme jako menšina proti národu skoro desetkrát početnějším. I když českým zemím v jejich podstatně zmenšeném rozsahu byla ponechána jistá sebespráva, přece jen i v nich rozhodující moc politická přešla na německý národ. Nemůžeme a nesmíme již počítati s přitažlivou silou, kterou měl český národ v bývalé republice. Viděli jsme, jak ta část, která ve smíšených městech: Brně, Olomouci, Jihlavě a j. kolísala mezi Čechy a Němci a po válce se přidala k Čechům, po mnichovské dohodě a po 15. březnu je opět opustila; i v budoucnosti se asi najdou slabí lidé českého původu, kteří budou přebíhati, i když přenároďování teoreticky je v nesouladu se základními principy rasistického pojetí národa.

To však není jediné nebezpečí pro náš budoucí vývoj. V minulosti byli jsme ve výhodě větší vitální silou českého lidu, i když přebytek narozených se u něho rychle zmenšoval. Český postup do německých pohraničních krajů měl především své přirozené, nikoli uměle utvořené předpoklady.

Nyní jsme v situaci opačné. Německému národnímu socialismu se podařilo zastaviti dřívější úpadek porod-

nosti a zvýšiti ji na tu míru, která odpovídá potřebě zachovati do budoucnosti nynější jeho populační stav s možností mírného vzrůstu. Němci si tím dobyli velkou výhodu proti západním demokraciím. Francouzi a Angličané překročili vrchol svého národního rozvoje, neboť jejich natalita nestačí udržeti jejich populaci na nynější výši. Ve Francii již několik let po sobě umírá více lidí, než se nových dětí rodí, a při nezměněné natalitě deficity budou tam v budoucnosti nutně růsti. Anglie sice vykazuje ještě přebytek narozených, ale jen proto, že má poměrně málo starých lidí; příští rodičovská generace bude tam asi o čtvrtinu slabší než nynější a důsledek úpadku natality se projeví pro každého viditelně přímým ubýváním počtu obyvatelů za několik málo let. Politická slabost a nerozhodnost západních demokracií v minulých měsících a letech je jen reflex hlubších příčin, projevujících se ve vitalitě národní. Nevzchopí-li se oba národy v krátké době k energickému obratu, je úpadek jejich moci v příštích letech neodvratitelný.

My Češi jsme ve stejné populační situaci jako západní národy. Uvěřili jsme, že spása národa je v politické formě, spolehli jsme se na ni, jako by demokracie sama o sobě byla záchranou, zapomínajíc často, že síla a vnitřní vzdornost národů má zdroje mnohem hlubší, než je politický nebo hospodářský neb jiný režim. Budoucí historikové budou jednou hloubati nad tím, proč právě po politickém rozmachu osvobozenického boje a nadějněho ovzduší doby popřevratové jsme podvázali svoji vitální sílu radikálněji než kterýkoli jiný národ evropský. Uvědomíme si, že před 25 lety náleželi jsme k evropským národům se střední natalitou, a že dnes má český národ porodovou číslíci ne-li nejnižší tedy z nejnižších v Evropě a na světě vůbec.

Loňského roku připadalo na území Protektorátu 150 živě narozených na 10.000 obyvatelů. Podle úmrtnostních tabulek, vypočítaných k létům 1928 až 1932, měl každý narozený naději dožiti se přibližně 55 let. Dejme tomu, že se zdravotní poměry od té doby o něco zlepšily a průměrný věk se o něco zvýšil; jisto je však, že nedosahuje dosud 60 let. Představme si pak takové obyvatelstvo, v němž po dlouhou dobu (aspoň po jedno století) narodí se tolik dětí, kolik lidí umře, takže jeho početní stav se nemění. Při průměrném věku 60 let bude umíráti každého roku v tomto t. zv. stationárním obyvatelstvu 176 lidí z 10.000. Aby se početní stav zachoval, musí se tedy v něm naroditi na každých 10.000 obyvatelů 167, v obyvatelstvu s průměrným věkem 55 let však 180 živých dětí. V českých zemích v jejich nynějším rozsahu se jich však narodilo loňského roku jen 150 a v r. 1937 dokonce jen 144. A to jsme nedospěli zdaleka do stadia obyvatelstva stationárního! Udržení nynějšího rozvrstvení s jistou převahou lidí mladých a s jistou vývojovou dynamikou by ovšem vyžadovalo natalitu vyšší než udržení populace stationární.

Doufám, že po tomto výkladě se nikdo nedá másti klamem malého početního přírůstku, který statistika naší přirozené měny ještě zaznamenává. V něm doznívá totiž bývalý silný růst národa, jehož důsledkem je mimořádně silné obsazení ročníků hlavně od 25 do 55 let, v kterémžto věku se umírá jen výjimečně. Loni připadalo v českých zemích 131 úmrtí na 10.000 obyvatel; ve stationárním obyvatelstvu by této úmrtnosti odpovídal průměrný věk 76 let. Každý ví, že tak vysokého věku se v průměru u nás nedosáhne. Český národ, početně sice ještě roste, ale jen proto, že mu přibývá starců. Současné mu však ubývá dětí, a ubylo mu jich tolik, že po 15 až 20 letech budou dospívati ročníky asi o čtvrtinu slabší než jsou dnešní.

Jsem dalek toho, abych byl obdivovatelem množení stůj co stůj. Reprodukce všech živých organismů a tedy i lidí, má své meze, jež klade konečnost prostoru. I ve

známém starozákonném zákonu množení je řečeno »na-
plňte zemi, nikoli »množte se neustále.

Nechci se rozepisovati o tom, kde leží maximum lidské
populace na zemi. Fakt je, že rozčlenění světa na suve-
rénní státy, které dbají jen zájmů svých, nikoli cizích,
a velmi nerovnoměrné rozmnožení obyvatelstva po zem-
ském povrchu činí problémy hustoty zalidnění, popu-
lačního maxima a přelidnění akutními pro určité země
a určité národy.

Kdybychom žili v izolaci, mohli bychom o českém pro-
blému populačním uvažovati velmi dobře také s tohoto
hlediska. Kládli bychom si otázku, v jakém vztahu je
početnost obyvatelstva a životní úroveň, na jaké výši je
schopnost a umění lidu těžiti z daných přírodních zdro-
jů, co pro život národa znamená bohatství, jakou funkci
má jeho vnitřní rozvrstvení atd. atd. Při řešení popu-
lačních otázek je ovšem nutno k celé této problematice
populační vzít zřetel.

Dnešní uvažování o našem populačním problému je
však velmi zkomplikováno tím, že český národ nežije
isolován a nevládne suverénně svým územím. Dostali
jsme se do velmi úzkého styku s národem mnohokrát
mocnějším, v němž národní socialismus s obdivuhodnou
energií se pokusil bojovati s degenerativními vlivy prů-
myslového systému liberalistického a velkoměstské civi-
lisatione a udržeti si aspoň něco z expansivního růstu
minulých desetiletí.

Udržeti stejný krok s tímto nejmocnějším sousedním
národem a při tom nahraditi manka, která plynou nutně
z velké přeměny politické a mocenské, jsou základní
úkoly, před nimiž český národ dnes stojí. Po včlenění do
německé říše jeví se český populační a národní problém
v jiném světle než ještě před čtvrt rokem. V minulých
létech, jakmile se mluvilo u nás o natalitě, skoro vždy
se ozvalo heslo životní úrovně. Problém rodu jsme pod-
řizovali otázce individua. Individuum bylo primární i
nejpřesvědčenějším socialistům, zdar, zájem a prospěch
jednotlivců rozhodoval o tom, co se stane s národem. Do-
stali jsme se však na prudký závan jiného způsobu myš-
lení, jemuž národ, rasa je primární a prospěch a zájem
jedinců odvozený.

Sobeckému zájmu jednotlivců vychovat i jedno dítě
může býti úkol nad jejich síly a natalita i deseti promile
bude se mnohým jevití přiměřenou. Národ při takovém
postoji k životu však musí ustupovati před silnějším,
chřadnouti, hynouti a posléze zahynouti. Cítíme-li od-
povědnost za život národa také na větší časové vzdále-
nosti než jen do dne zítřejšího, nezbyvá než začítí ener-
gicky s regenerací vitální síly českého lidu a otázku ži-
votní úrovně řešiti vypětím hospodářských sil a energií.

L. Pavlík a V. Strnad:

Haló, haló, zde mluví . . . !

»Dejte mi pokoj s tím švindlem!« — řekl prý před
15 lety jistý československý ministr Ing. Svobodovi,
pozdějšímu technickému řediteli pražského rozhlasu,
když technik, zanícený pro nový objev, žádal na něm
pomoc pro výstavbu rozhlasového vysílání. Ministr
vlastně měl pravdu: tehdy před 15 lety připadalo to
člověku neobdařenému fantasií jako švindl nebo ne-
vinná hračka pro obveselení velkých dětí. Stačilo ne-
patrné časové údobí a švindl se proměnil v zařízení,
bez něhož si dnes těžko dovedeme představit civiliso-
vaný život, v důležitého kulturního činitele, v politic-
kou zbraň, stejného významu jako jsou zbraně smrto-
nosné. Tehdy před 15 lety bylo snad na světě celkem
několik tisíc lidí, kteří věděli co je to radio, snad po-
někud více těch, kteří něco o tom zaslechli v technic-
kých rubrikách časopisů — a pouze několik jednotliv-
ců, kteří pochopili jaký úžasný význam pro lidstvo
bude tento vynález mít. Dnes je na světě několik tisíc

vysílacích stanic, nějakých sto milionů koncesovaných
přijímačů, a snad není na světě vůbec člověka — ani
v africké poušti nebo v jihoamerickém pralesi — který
by jednou v životě neslyšel hlas z kouzelné skřínky.
A co více: tato skřínka se přičinila o to, že poli-
tické problémy, dříve záležitost poměrně malého
počtu zájemců, se staly dnes doslova majetkem
všeobecným.

V š e m ! V š e m ! V š e m !

Je těžko, snad vůbec nemožno, představit si hro-
madné rozšíření rozhlasu v takové předválečné Evro-
pě. Společnost, v které žila na přelomu století genera-
ce našich otců, prostě takového zařízení nepotřebo-
vala — zejména nepotřebovala zpravodajské rychlosti,
kterou přinesl rozhlas. Co se také mohlo někdy kolem
roku 1900 stát na světě důležitého, aby pan Novák,
nebo pan Müller, nebo pan Smith nemohl s tím počkat,
až mu to pěkně třetího dne přinesou k ranní kávě
jeho solidní, klidné, a jak se nám dnes zdá, strašně
nudné noviny? Teprve nová doba, která začala někdy
toho horkého červnového dne, kdy výstřel v malém
balkánském městě uvedl do pohybu lavinu, jež pře-
vrátila celý svět vzhůru nohama, vyžádala si nových
zpravodajských prostředků. A přece i potom trvalo
to několik let, než bylo po prvé použito Marconiova
vynálezu k politické agitaci. Jako mnoho jiného, tak
i tuto novinku přinesla do světa ruská revoluce. Pla-
menné, patetické, bouřlivé manifesty a jízlivé, sar-
kastické diplomatické noty určené celému lidstvu,
celé zeměkouli, — »Všem! Všem! Všem!« — to byl
obsah prvních poselství, která byla ze špiček antén,
petrohradské a moskevské, vysílána do éteru. Jenže
nebyl to tehdy ještě rozhlas, nýbrž radiotelegrafie —
a tak se poselství nedostalo adresátům do rukou, ne-
boť cizí radiotelegrafické stanice, které toto poselství
zachytily, podrobovaly je důkladné cenzuře, a celý
patos výmluvnosti Lenina, Trockého nebo Čičerina
zůstával bez ozvěny v přítmi ministerských pracoven.

Zatím se to tedy nepovedlo. K politické potřebě se
musila přidružit technická dovednost — a té se ten-
krát Rusům nedostávalo. Tu musila zaskočit země
jiná — země neomezených technických možností.
2. listopadu 1920 volila Americká Unie nového presi-
denta. Spojené Státy, hluboce rozčarované výsledkem
války, odhodlaly se tenkrát obrátit se zády k staré,
hloupé Evropě. Byl to těžký a napínavý volební boj
mezi demokraty, jejichž prezident Wilson zasáhl do
evropských záležitostí, a republikány, kteří před-
hazovali svým politickým konkurentům bezvýslednost
a marnost této oběti. 2. listopadu 1920 v malé garáži
společnosti Westinghouse v Pittsburgu oznámila malá
rozhlasová stanice hrstce svých posluchačů vítězství
republikánského kandidáta Cox-Hardinga. Tak se
zrodil rozhlas.

R a d i o v á e p i d e m i e

Bylo však potřebí ještě 7—8 let, než se rozhlasu
zmocnila politická propaganda a politické zpravodaj-
ství. Předpokladem toho musilo být hromadné roz-
šíření této nevinné hračky. Pamatujete si jak někdy
roku 1925 nebo 1926 zachvacovaly celý evropský
svět různé epidemie? Jednou to byla epidemie hloupé
hračky jo-jo, po druhé epidemie křížovek, pak epi-
demie moderních tanců. Tyto epidemie pominuly s větší-
mi nebo menšími následky právě tak rychle jak se
objevily. Jedna však zůstala trvale: byla to epidemie
malých škatulek, na jejichž víku byl upevněn lesklý

oblásek, a z jejichž boků vycházely dvě šňůry, ústící v sluchátko, které se k velké nespokojenosti kadeřníků, navlékaly na hlavu, aniž braly zřetel na dámské účesy (ostatně zdá se, že se právě v této době rozšířila také epidemie dámských »mikád«, krátce přistřižených ženských vlasů? Nesouviselo to nějak spolu?). Ovšem ani to ještě nestačilo. Bylo třeba spojit s rozhlasovým přijímačem reproduktor, který teprve umožnil hromadný poslech, aby mohla do bytů, kanceláří, hospod a na náměstí vtrhnout vítězně často nevídaná, často proklínaná, ale vždy neodbytná rozhlasová politická propaganda.

Aby se to stalo, musila se technicky zdokonalená myšlenka vrátit na místo svého zrození. S Pittsburgu se myšlenka vrátila k protinožcům — do Moskvy. Rusové první zavedli politickou propagandu rozhlasem a také první pochopili jednoduchou myšlenku, že nejpůsobivější bude účinek politické rozhlasové agitace jen tehdy, bude-li se obracet k posluchačům v jejich rodné řeči. Poněvadž politické cíle ruské rozhlasové propagandy nebyly omezeny žádnými hranicemi, bylo také přirozeno, že to byli oni, kteří první zavedli rozhlasovou propagandu pro cizinu. Tehdy před deseti lety žádný jiný politický směr na světě nekladl si takových úkolů, a tudíž nepotřeboval utrácet peníze na propagandu v cizině. Rusům zde výhodně posloužila jejich zeměpisná poloha. Rozhlasovými stanicemi na ruských hranicích lze snadno obsáhnout celou Evropu, celou Asii a polovinu Afriky. Časový rozdíl jim umožnil zařídit vysílání pro cizinu, aniž při tom musili omezit vysílání pro vlastní zemi. Když je v Rusku půlnoc, a Rusové jdou spat, je ve střední Evropě teprve 10 hodin, a v západní 9 hodin večer, to jest doba nejlepší k vysílání na velké vzdálenosti, a doba, kdy Evropan ještě na spaní nepomýšlí. A tak už po dobu deseti let, když kremlský orloj odbíjí půlnoc, začínou ruské stanice vysílat tři hodiny večer co večer komunistickou propagandu ve všech aspoň trochu významných evropských a asijských řečech.

Hier ist der deutsche Rundfunk!

Ale jako mnoho jiných věcí na světě nabyla myšlenka, zrozena v Rusku, technicky zdokonalena Američany, plného rozmachu teprve v Německu. Ruská propaganda totiž měla a má mnoho nedostatků. Je poněkud jednotvárná, je příliš stranická, je zatížena komunistickou stranickou hantýrkou, nezasměšenému člověku často nesrozumitelnou, a dosud ještě nikdy nepoužila největšího kouzla, které má rozhlasová propaganda k dispozici: přímého styku politického vůdce s masami lidu. Buď proto, že rozšíření rozhlasu přišlo v době, kdy revoluční expansivnost komunismu už značně vyprchala, nebo proto, že nynější vůdcové sovětu jsou lidé málomluvní, anebo z nějakého jiného neznámého důvodu — ale dosud se ještě nestalo, aby Stalin, nebo někdo jiný z moskevských anebo kominternovských předáků promluvil přímo do rozhlasu. Jejich řeči, pronášené v stranických nebo státních koncilech, se buď nahrávají na zvukový pás, nebo předčítají se v rozhlasu.

Že se tím mnoho ztrácí na působivosti — to pochopil teprve německý nacionální socialismus. Politická rozhlasová propaganda stala se evropským problémem teprve r. 1933, když německý nacionální socialismus uchopil se moci. Teď teprve byl rozhlas zcela a úplně

postaven do služeb jedné politické myšlenky — se vši německou důkladností, vynalézavostí a mnohostranností. Neboť rozhlas má úžasné možnosti. Seděli jste u svého rozhlasového přijímače večer 13. března nebo 2. října loňského roku? Poslouchali jste Vídeň nebo Lipsko, slyšeli jste jásot davů, vítajících německou armádu, pochoduující do Rakouska nebo do Sudet, slyšeli jste rozčilené, chvějící se a před mikrofonem nejisté hlasy náhodných mužů a žen z lidu, kteří byli pozváni k mikrofonu, aby svým někdy nesrozumitelným německým dialektem vyprávěli o svých citech a dojmech? Anebo zaslechli jste vzrušující okamžik před velkou řečí Vůdcovou, kdy do mikrofonů doléhá hlucení shromážděného davu, očekávajícího projev a hlasatel německy, anglicky a španělsky efektně vypočítává desítky evropských, asijských a amerických rozhlasových společností, které se přihlásily k přenosu projevu?

Teď teprve pochopily význam rozhlasu i jiné mocnosti. Teď teprve byl rozhlas zapražen do propagandy ve všech ostatních státech. Teď teprve vynikla úžasná zpravodajská rychlost rozhlasu. Četl jsem nedávno někde, že před 100 lety trvalo plných 38 dní, než došla do Londýna zpráva o katastrofě nějaké lodi v afrických vodách. Dnes to netrvá ani 38 vteřin, a řeč pronášena v berlínské Krollově opeře je známá na celé zeměkouli.

Souboj v éteru

Kdysi v středověku se konaly řečnické turnaje. Když král Zikmund přitáhl před husitskou Prahu, konal se před bojem u vrchu Vítkova učený souboj, disputace mezi kněžimi pod obojí a katolickými doktory, a vojska přichystaná k boji naslouchala této debatě. Byla to politická propaganda a je zajímavé, že si Husité vynutili, aby latinské projevy byly ihned překládány posluchačům do češtiny, němčiny a maďarštiny, to jest do mateřských řečí královských vojáků. Pak byla tato forma politické propagandy na dlouhou dobu zapomenuta. Až ji rozhlas vzkřísil znovu k životu v nebývalých rozměrech. Neboť dnes slyšíme rovněž politické disputace v rozhlasu — ovšem v mnohem větším rozměru, tak říkajíc v světovém měřítku, a nemusíme proto ani k vrchu Vítkovu, můžeme pohodlně sedět v lenošce, anebo ležet v posteli u sebe doma. Dnes promluví do rozhlasu Adolf Hitler. Zítřka mu odpovídá Josef Beck. Pozitří mluví Daladier. Pak mu odpovídá Mussolini. Potom mluví Chamberlain. Pak zas svět očekává projev Molotovův. Pak bude mluvit Roosevelt. Atd., atd. A hned jak domluví státník, pronesou řeč ochotně překladatelé několikrát v naší mateřštině, nebo v nějaké jiné nám srozumitelné řeči.

Krátké vlny

Pokud jsou veliké úkoly, jež rozhlasu ukládá politická propaganda, prováděny vysílacími stanicemi na středních a dlouhých vlnách, nepřináší s sebou toto speciální posílání nic nového. Používá se tu běžných rozhlasových vysílačů s dosahem asi do 1000 km, jejichž činnost i zvláštnosti zná každý posluchač. Aby však bylo možno rozšířit dosah vysílače po celé zemi a zasáhnouti jeho pořadem kteroukoli její část a dále, aby bylo možno podle potřeby utajiti původ vysílání nebo umístění stanice, je nutno použití vysílání na vlnách krátkých. Jsou to vlny mezi 10 až 100 m délky a liší se podstatně od vln rozhlasových, jejichž délka

je od 200 do 2000 m. Z pozoruhodných zvláštností rozhlasu na krátkých vlnách jsou nejzajímavější tři: veliký dosah, který vystačí i pro největší vzdálenost na zemské kouli při poměrně malé spotřebované energii, mimo něž je možnost zaměřiti vysílání na určitý okrsek, mimo něž je možnost poslechu velmi omezena, a konečně schopnost vyhnouti se vzájemnému rušení, které je tak časté na vlnách středních a dlouhých.

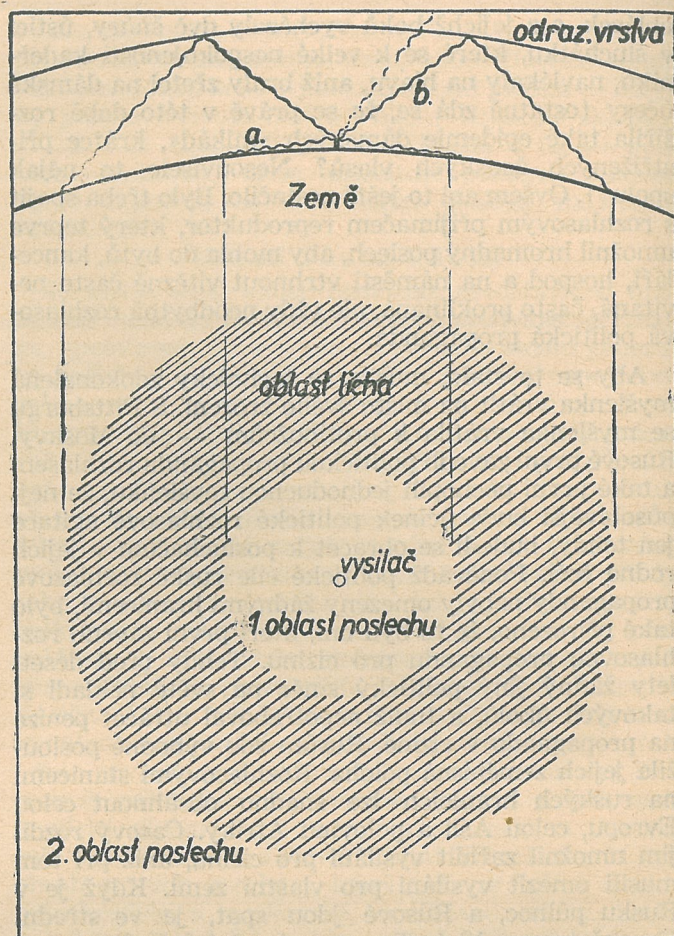
Veliký dosah krátkovlnného vysílače překvapuje zejména při srovnání s vlnami delšími. U těch slyšíme pořad vysílače tím lépe, čím jsme mu blíže a s rostoucí vzdáleností od něho síla poslechu téměř úměrně klesá. U krátkých vln je to složitější: také zde máme okrsek, v němž je tomu podobně, ten je však malý a zřídka přesahuje oblast, kterou při stanovišti na vysílací anténě omezuje viditelný obzor. To tedy znamená, že krátkovlnný vysílač má dosah sotva několik desítek kilometrů proti několika stům i tisícům na vlnách středních. Jenže to není všecko. Když se totiž vzdálíme ještě značně více, zachytíme stanici znovu, a to po případě silněji, než v poměrné blízkosti.

Připojený obrázek vysvětluje, jak se věci mají. Elektromagnetické vlny, které vystupují z antény vysílače, šíří se dílem směrem k povrchu země — vlny přízemní — a dílem od země do světového prostoru — vlny prostorové. Vlny přízemní určují dosah vnitřního pásma a protože čím kratší je délka vlny, tím podobnější jsou její vlastnosti záření světelnému, je dosah přízemní vlny omezen téměř jen obzorem. Avšak ani vlny prostorové nejsou nadobro ztraceny, neboť se ve výšce 100 až 300 km nad povrchem země setkají s vrstvou, jež na ně působí jako zrcadlo na světlo a odráží je zpět. Odráží může být i několik po sobě, takže vlny jako by cestovaly v prostředí, jež je tlumí jen velmi nepatrně. Proto mohou dosáhnouti až území protinožců bez velké ztráty energie a mohou tam být zachyceny tak silně, jako u samého vysílače. Podobný případ známe i z jiného oboru: mluví-li řečník na volném prostranství, tu veliká část zvukové energie se vyzáří do prostoru směrem vzhůru, kde nikdo není; v uzavřené a vhodně upravené síni vrhají však stěny zvuk zpět a pak slyší řečníkův hlas daleko větší počet účastníků, než venku.

Zeměkoule v moci radiových vln

Je vidět, že pro krátkovlnný rozhlas má význam až ono druhé pásmo poslechu, velmi vzdálené od vysílače, neboť na menší vzdálenost vyhoví lépe vlny střední. Na čem však záleží poloměr vnějšího obvodu pásma ticha, který určuje dosah vysílače? Nejdůležitější jsou dva činitele: délka vlny a denní doba. Podle pokusů bylo stanoveno pro každou denní dobu a pro každou vzdálenost vhodné pásmo vlnových délek, takže rozhlasový technik může už předem určit, — ovšem jen přibližně — kde bude vysílaný pořad dobře slyšeti.

V pořadech krátkovlnných stanic nacházíme však označení ještě bližší: pro Severní Ameriku, pro Jižní Afriku, pro nejzazší Východ a p. Je vidět, že je nějaký způsob k tomu, jak určit nejenom vzdálenost, nýbrž i směr, kterým mají krátké vlny putovat. Děje se to t. zv. směrovými anténami, které vrhají elektromagnetické vlny soustředěné do úzkého svazku přesně žadáným směrem. Výhoda takovéto úpravy je zřejmá: ušetří se tak energie, stejně jako vystačíme s menší žárovkou u reflektoru auta, vrhneme-li její světlo to-

Archiv Přítomnosti, Praha

Schematický náčrtek vzniku dvou poslechových oblastí u krátkých vln. Vlny přízemní (a.) určují poměrně malou oblast 1., vlny prostorové dosáhnou Země po odrazu na ionosofové vrstvě a mají dosah mnohokrát větší.

liko tím směrem, kde je potřebujeme. Svazky, vysílané moderními anténními sítěmi, jsou skutečně tak úzké a tak přesně zaměřené, že svrchu uvedená označení, i když se vztahují na oblasti poměrně malé a hodně vzdálené, znamenají vskutku nejen zájmové, nýbrž i lokální obmezení vysílaného pořadu. Je ovšem třeba připomenout, že šíření elektromagnetických vln není pochop nikterak exaktní. Jeho podmínky se mění s roční dobou, se stavem atmosféry, s fází slunečních skvrn a s řadou dalších činitelů a proto je nezbytné ustavičně kontrolovati, zda je žádaných výsledků také skutečně dosaženo. Směrové vysílání nemůže také s naprostou jistotou vyloučiti poslech v jiné než žádané oblasti; to však zpravidla ani není nezbytné a jde hlavně o větší dosah a úsporu energie.

Rušení

Otázka vzájemného rušení, jehož četné příklady v podobě hvizdů a tremol, po případě »kombinovaných« pořadů známe z poslechu na středních vlnách, je na vlnách krátkých složitější o to, že tu často dochází k rušení úmyslnému, jímž má být v určité oblasti omezen poslech některého vysílače. Úkol rušiti vysílače není však snadno splnitelný, s výjimkou úzké oblasti kolem rušitele. Hlavní příčina obtížnosti spočívá v tom, že mezi 10 až 100 m je možno umístit 2700

vzájemně nerušených stanic, kdežto mezi 200 až 2000 m vejde se jich za stejných podmínek toliko 135. Jinak je také těžké udržeti vlnu rušitele těsně na vlně rušené, neboť poměrné odchylky, které stačí k tomu, aby rušení bylo neúčinné, jsou velmi malé. Konečně se tu uplatňuje i ta okolnost, že také rušitel má svoje pásmo ticha a může se stát, že jeho část padne právě tam, kde má být poslech znemožněn.

S možností velkého dosahu při malém výkonu a spotřebě vysílacího zařízení souvisí i problém t. zv. černých vysílaček, které nedávno v několika případech vzrušily naši i cizí veřejnost. Je známo, že výkonný vysílač, který stačí bezpečně pro spojení na 500 i více km, vejde se i s potřebnými zdroji energie do nevelkého kufríku. Stejně je však jisto, že podobná stanice pro účely rozhlasové, jejíž pořad má být možno zachytit na běžné přijímače, nemůže mít takovéto minimální výkon a že tedy je sotva možné umístiti podobný vysílač v autu tak, aby nebyl náraz nápadný. Také anténa, která nezbytně musí mít určitou výšku, byla by vždy nápadným znakem. Proto je pravděpodobné, že jsoucnost těchto černých vysílaček byla patrně jen předstírána a že to ve skutečnosti byly normální stanice rozhlasové na místě docela jiném.

B a b y l o n s k ý z m a t e k

Když chtěl Hospodin ztrestat zpyšnělé lidstvo, které si vymyslílo stavbu věže, která měla sahat do nebe, vnutil každému dělníkovi jinou řeč, takže si stavitelé navzájem nerozuměli a musili stavby nechat. Stalo se to před několika tisíciletími v Babyloně. Když chtěl Hospodin ztrestat zpyšnělé lidstvo, které si vymyslílo rozhlas a zejména krátké vlny, použil stejného prostředku a ... nebylo to nic platno. Babylonský zmatek jazyků sice vládne na rozhlasové krátkovlnné stupnici — ale lidé to přes to rádi poslouchají. Jenže člověk musí při tom být opatrný, a muž nezkušený v úskocích politické propagandy snadno zabloudí. Když uslyší z amplionu zpěvnou řeč Dantovu, může vsadit sto proti deseti, že hlas, mluvící touto řečí, nevychází z budovy na Via Arsenale v Turině, nýbrž třeba z moskevské Petrovky. Právě tak hlas mluvící třeba řečí Goethovou nevychází z berlínského Charlottenburgu, nýbrž třeba z londýnského Portland Place. To co bylo ještě před pěti lety monopolem komunistického Ruska — propagační vysílání v cizích řečech — to se stalo od doby objevení krátkých vln prostředkem používaným téměř všude a proniklo i do rozhlasu na středních a dlouhých vlnách.

Nejdokonaleji napodobili v tomto směru Rusy Itálové. Italské krátkovlnné stanice vysílají francouzsky, německy, anglicky, polsky, česky, srbsky, albánsky, řecky, turecky, rumunsky, bulharsky, dánsky, arabsky, čínsky, japonsky, španělsky, portugalsky, hinduštánsky. Ba, Italové jsou jediní (ku podivu jediní!), kteří obrátili zbraň rozhlasové propagandy proti Rusům, a vysílají denně také rusky. Francouzové používají rovněž všech těchto řečí. Američané vysílají pro Evropu anglicky, francouzsky, německy a italsky, pro jižní Ameriku španělsky a portugalsky, pro Asii čínsky, japonsky, malajsky a nevím ještě jak. Němci vysílají anglicky, francouzsky, španělsky, portugalsky, holandsky a od nedávna i francouzsky a afrikánsky (řeč jihoafrických Burů). Konzervativní Angličané, kteří se rozhoupali naposled, vysílají rovněž německy, francouzsky, italsky, španělsky, portugalsky,

arabsky a afrikánsky. I takové Tokio má denně vysílání pro Evropu v hlavních evropských řečech.

Propaganda pro labužníky

Ovšem i politická propaganda může zevšeobecnět — zejména, když používá neustále stejných argumentů a v době, kdy se neděje v mezinárodní politice nic mimořádného (tato druhá možnost se v poslední době vyskytuje ovšem velice zřídka). Tu má rozhlasová propaganda po ruce prostředky, jak přece vybíčovāt zájem posluchačů a donutit je, aby si vytočili příslušnou stanici. Antikominternovský trojúhelník na příklad pořádá občas společné vysílání Berlín—Řím—Tokio. I posluchač, který nemá přímý zájem o politiku, a kterého by třeba nechala lhostejným řeč německého a italského ministra, si určitě vytočí příslušnou stanici, když ví, že po hymnách a německém a italském projevu uslyší řeč japonského státníka, pronesenou japonsky. Slyšel jste někdy mluvit japonsky? Rozhodně ne! A nejste na to ani zvědav? Určitě ano! Tak si tedy vytočte toho a toho dne, v tu a tu hodinu Lipsko!

Anebo jede anglický král do Kanady. Víte už předem jak to bude, oficiální vítání, proslovy, vojenská přehlídka, odhalení pomníku a nejste na to ani za mák zvědav. Ale bude-li vám oznámeno, že kanadský rozhlas uspořádá hold světové anglické říše králi, a že tento hold budou přenášet dobře slyšitelné anglické stanice, a že uslyšíte při tom kanadskou farmářku ze Saskatchewanu, rybáře z New Foundlandu, strojívuďce z Natalu v jižní Africe, horníka z Walesu, studenta z Nového Zélandu (promluví maorijsky!), básníka Rabindranatha Thakura z Indie a nádvkem odpověď anglického krále — pak musíte hodně nenávidět Anglii, abyste zůstal zatvrzelý k takovému labužnickému pořadu. Takové gala-programy se vyskytují ovšem zřídka, neboť jde při tom o překonání obrovských technických potíží, o dokonalou souhru, která má překonat časové a atmosferické rozdíly, o pečlivou režisérskou ruku — ale rozhodně se vyplatí!

Literatura a umění

František Kožík:

Humor v rozhlase

Pochmurná kapitola

Tento problém rozhlasu je nejtruchlivější ze všech; víme, co pokusů o rozhlasový humor selhalo a jak je mrzuté pokoušet se v tomto směru o nějakou teorii. Zbývá jedině; vysvětliti aspoň, proč je veselí v rozhlase tak málo a naznačit, co by se při dobré vůli dalo přece najít. Rozhlas je si dobře vědom, jak mocným činitelem je smích; »smích je esperanto. Nepochybují, že s jeho pomocí by byla babylonská věž dostavěna« (Cocteau). Neodvažujeme se ani myslet na babylonskou věž, stvořenou z rozhlasových vln všech stanic a tyčících se nad celým světem; stačí skromné pomýšlení na vlastní pořad, který žízni po troše veselí.

Jako ve filmu se velcí komiči stali zároveň hrdiny moderní doby, tak i v rozhlase by je ten úděl neminul. Thema humoru v rozhlase je však nejtěžší, jež si lze představit. »Smutek sluší rozhlasu,« parafrázoval už před pěti lety v Přítomnosti Ivo Ducháček. To bylo v době, kdy se ještě mnoho vedoucích zábavného programu důvěřivě domnívalo, že rozesmějí své po-

sluchače. Po vzoru BBC, zakládala se sbírka vtipů. Podle německého vzoru se zařad'ovala »Lustspiel des Monats«, aby si posluchač mohl říci: hurá, zítra je veselohra! Ale naděje opadávaly jedna za druhou. Zpěváci i konferenciéři se otřeli, proslulé hvězdy zklamaly, lidé se nesmáli. Ukázalo se znovu, že humor je nejsubjektivnější věcí na světě; každý z nás má své vlastní mínění o tom, co je k smíchu. A pak — byly to právě velké hvězdy divadla, které u nás i jinde učinily samy trpkou zkušenost, co chybí k tomu, aby se divák, změněný v posluchače, rozesmál: je to divadelní rampa.

Smutek opuštěného posluchače

Nikdy se neprojeví nedostatek kontaktu herce s posluchačem tak jako při vysílání, jež má být veselé — a to tím spíš, že zde také chybí kontakt posluchače s posluchačem. V atmosféře množství vzniká smích za spontánní účasti všech přítomných; jedno zahlaholení smíchu rozpoutá souhlasný řehot celého hlediště. Smějte se mezi ostatními a je vám dobře. Ale když vás rozesadí do malých světniček, každého zvlášť — je to skoro totéž jako kdyby vás umístili docela samotného v hledišti skutečného divadla; je z vás důstojný, blaseovaný, nudící se jednotlivec. Ani rodina jako poslouchající jednotka není ideálním prostředím pro rozpoutání veselí; tomu svědčí spíš náhodná společnost cizích lidí, kteří nemají k sobě vzájemných vztahů — nejsou-li to vztahy skutečně kamarádské — kteří se na sebe ani nemračí ani zamilované neusmívají. Smích potřebuje družnost lidí na sobě nepřilíš závislých; smích osamocené diváka a tím hůř posluchače by byl tragický a nesmyslný. Dovedete si vůbec něco takového představit? Zhasnuté světlo pocit samoty jen zvýší. To je nálada pro tragedii.

Lidé v rozhlase jsou daleko. Nejsou to ani lidé. Jsou to neznámé hlasy. A odečtete-li situační komiku a divadelní humor — co zbývá? Jen aby vám vyprávěli nebo zpívali něco směšného. Ale jak křečovitě vám připadá jejich úsilí! A jim, jim jak to připadá zbytečné a marné! Nenávidíte se navzájem a krívdíte si. Rampu nenahradí nic. Měli jsme Voskovce a Wericha. Tvrдили sami, že potřebovali nejméně 50 repris Westpocketky, než se naučili z chování obecnstva vyvozovat matematická pravidla, jak vyvolat smích. Oč obtížnější je vyvodit tyto poučky tam, kde obecnstvo vůbec neexistuje! Proto všichni komici, i V a W v rozhlase selhali. Byl jsem s nimi u mikrofonu a viděl jsem, jak oba tonuli v rozpacích a předstihovali se v těžkopádnosti a nejistotě. Scházelo to, co vskutku dělá herce hercem: ohlas obecnstva.

Železná hráz svírá u nás každý pokus vnést do rozhlasu a do života vůbec trochu veselejšího a rozmarnějšího tónu. Dadaistický humor totiž, který si jediný dovedl dělat šašky sám ze sebe, ze slov, z ničeho — ten vyprchal a byl stejně určen jen jedné intelektuální třídě. Veselí tedy potřebuje vždy, aby se o něco opřelo. I když nejde o přímou satiru a zesměšnění, musí zde být — zejména při slovním druhu humoru v rozhlase — jakýsi základ, prostředí, osoba nebo situace, na nichž se humor vyzkouší.

Řekněme však, že se nám podaří utkatí rozhlasový humorný příběh na čistě soukromém podkladě. Tu jsou další nebezpečí. Váš hrdina má patrně nějaké povolání. Ať je krejčím, zástupcem pojišťovny, kapelníkem či radou — buďte ujistěni — i když jste se dotyčného

stavu nijak ve zlém úmyslu nedotkli — že se zítra po vysílání octne na stole rozhlasového referenta řada obrněných protestů, žádajících satisfakci a vyhrožujících zákroky u všech existujících ministerstev. Je to až neuvěřitelné. Ale doklady, přesné a neodčinitelné doklady leží v rozhlasových archivech.

Domníváte se, že jste unikli všem těmto nástrahám, když jste prostě hrdinu své hry zbavili každého slušného povolání a učinili ho člověkem, který žije jen tak? To nás neznáte! Vždyť ten člověk bude patrně ženatý — a tu je zase vítaná příležitost pro všechny manžele a manželky uhodit na vás a obvinít vás z nemorálních pletek. Mám v rukou lístek vlivného pána, který obviňuje rozhlas výslovně jako škůdce národní brannosti, protože neškrtil v kabaretu dvojsmyslnou větu, že čísi manželka jede na hory, »protože je tam čistý vzduch«. Z téhož zločinu mne obviňuje jedna odbočka Svazu rotmistrů, protože jsem převzal do své úpravy Čapkovy »První party« větu: »Ty jsi chlapík. Z tebe bude roňák!« (Roňák — snížení úcty k armádě.) Co tedy zbývá autoru? O kom a jak psát? I ten nejtvrdohlavější autor se patrně rozhodne nepsat nic a uchýlit se tam, kde napsané slovo nepadá na tak citlivou půdu.

A pokud jde o herce-komiky, ti jsou před mikrofonem asi stejně svobodní jako by byli na jevišti se svázanýma rukama a nohama a s roubíkem v ústech. Zbývají ty humorné rekvizity, které se už osvědčily jako neškodné, jejichž ostří se otupilo a které se už nikoho nedotknou, tedy ty, na nichž se usadila patina antikvární komiky a které už nerozesmějí leda vlastní směšností.

Povinnost k pessimismu

A je zde ještě jeden nepřítel rozhlasového humoru a ten vězí přímo v nás. Uznejme, že lidé v rozhlase mají někdy opravdu silnou vůli rozesmát své posluchače; opravdu se namáhají, jednou se oddávajíc bláhovým nadějím v báječný účinek suchého vtipu, jindy to zkoušejí opačně a řehtají se sami svým žertíkům, domnívajíc se, že i posluchače přivedou z míry. Ten však zůstává smrtelně chladný. Zklamáný umělec se doví o svém neúspěchu až dodatečně; prohlásí patrně, že posluchači jsou příliš kritičtí. Mimo očekávání má docela pravdu.

Aby posluchač shledal, že veselohra je opravdu veselou, je nutno přinést si k poslechu už trochu humoru s sebou. Jinak, i kdyby byl program sebe veselejší — nedocílí nic. Dobré vůle je třeba k rozhlasovému veselí; nebrat nic vážně, nic osobně, nevytrhovat slova a věty z celkového ovzduší, nehledat problémy, kde nejsou a kde jde právě o bezstarostnost. Ale povaha našeho člověka je bohužel jiná. Považuje za svou svatou povinnost tvářit se neustále co nejvážněji, nejdůstojněji. Pilulky »keep smiling« u nás nejdou na odbyt. Francouzi se baví nejraději na vzájemný účet; u nás by z toho bylo určité řízení před trestním soudem. Chceme se bavit, chceme se veselit, ale nade všechno zoufale chceme kritisovat. Nechápeme dost dobře, že předpokladem k dobré zábavě je především snášlivost, dobromyslnost, odhodlání. Nepřimlouvám se zde za bezduché programy, hospodské komiky a operetní šaškování; vím jen, že kritická skeptická vášeň nachází právě na veselém pořadu nejvítanější sousto a nejvzornější podnět k nedůtklivosti. Ti v rozhlase vědí dobře, jak křesťanským skutkem

je rozesmát bližního; nikdy se jim to však nepodaří, nevyjde-li se jim aspoň kousíček cesty s dobrou vůlí vstříc a nezmění-li se ti přísní a zapeklití soudcové v dobré kumpány, přístupné na chvíli rozmaru.

Dobrá nálada stačí

Z toho, co jsem řekl dříve, plyne ovšem, že hlavní příčina, proč se posluchač u přijímače nemůže smát, nevězí ani ve vadě programu ani ve zmíněných vlastnostech lidských, nýbrž v psychologických podmínkách poslechu vůbec. I když se výjimečně podaří napsat skvělou rozhlasovou veselohru a vtipně ji zahrát, musí být umělcům, při tom zaměstnaným, dostatečnou útechou, podaří-li se jim dát posluchačům, co je cenné jako smích a co je rozhlasu mnohem bližší: dobrou náladu. Slovo »humor« znamená svým latinským významem štávu, vláhu; dál nemůže spět ctižádost rozhlasových autorů a herců. K čemu se smát, když náš smích neuslyší ani herec u mikrofonu ani posluchač ve vedlejším domě? Spokojme se úsměvem, vyrovnanou myslí, chvilkou dobré nálady.

Neznám lepších vskutku rozhlasových grotesek než jsou Garde Peachovy »Svatba« a »Láska či zisk«, které si obě střídají v rozhlasových přežitcích; první z nadužívání zvuků, druhá ze zbytečného exponování vypravěče a reportéra. Zejména tento druhý sketch je velmi vtipný. Reportér, popisující historický výjev, který se před ním odehrává, rozdělí posluchačům celou scénu na čtverce jako by šlo o nějaké sportovní utkání a popisuje pak zcela přesně: »Lord Ronald vrazil do kovového rytíře ve čtverci sedum a odkopl ho přes čtverec tři do čtverce pět. Nyní se nachází ve čtverci sedum.« Když lord Ronald s lady Anny rozpřeďe hovor, ujišťuje pohotový hlasatel zcela zbytečně, že »je to charakteristický dialog té doby«. Lady Anny praví: »Ne, ne, můj lorde, myslíte, že jsem na prodej?« A hlasatel přispěchá s důležitým ujištěním: »Lord Ronald si to myslí.« — Lady Anna: »Ty víš?« — Ronald: »Vim!« — Hlasatel: »Lord Ronald ví! Čtverec čtyři!« — Je to velmi komické — při hraní ovšem, ne při čtení — ale ani tento výjimečný případ nevede dál než k úsměvu, který se případně při nedostatku posluchačovy ochoty pro tento druh humoru změní v pošklebek.

Ne, nesnažme se o veselost za každou cenu. Podaří-li se nám to v jednotlivých případech, nedozvíme se o tom asi, protože to bude patrně zásluhou výjimečného ovzduší nějakého zvláštního poslechového kroužku, za zcela individuálních podmínek.

Volme cíl skromnější, ale jistější:

»Pokoř a dobrou náladu do srdce všem posluchačům dobré vůle!«

dopisy

Co je svatováclavská tradice?

Vážená redakce!

Nevím, zdali Vám na Vaši výzvu historikové zaslali nějaký výklad tradice svatováclavské. Proto jsem vybral z jejich spisů několik dat a sestavil o té věci stručný přehled, jež Vám předkládám; myslím však, že pro poučení širších vrstev to postačí.

V čís. 8. »Přítomnosti« jsem četl ve čl. »Křesťanství — heslo a skutečnost«, že »po pádu starého režimu r. 1938 hledá se nějaká myšlenková opora v tradici. Proč se nalézá právě v hesle »tradice svatováclavská«, souvisí se vzrůstem moci katolictví.« Pisatel onoho článku se potom ptá, »kolik toho ví veřejnost o tradici svatováclavské?« a hned konstatuje, že »věděl-li dříve normální Čech o husitské tradici málo, neví dnes o svatováclavské tradici nic«. I redakci časopisu »se zdá, že se zde operuje s pojmem, pod kterým jen nemnozí si myslí něco určitého«; proto vyzývá »české historiky, aby vyložili co je třeba pokládati za svatováclavskou tradici«, »fci jednou lidově, co to svatováclavská tradice jest«. Pokud vím, odpovéděl pouze duchovní české pravoslavné církve; týž však podává jen »mínění (tedy nikoli historiky vědecky zjištěnou pravdu!) všech pravoslavných včetně Čechů (= pravoslavných) o té věci«, a píše o ní jen se stanoviska církevního. Ale i on je nucen připustit, že nyní (= psal ještě ve 2. republ.), ač často se u nás zdůrazňuje svatováclavská tradice, přece nejen obyčejný, ale i průměrně vzdělaný, ba možná i s vysokoškolským vzděláním inteligent nedovedl by říci, co si představuje pod tímto pojmem«. Co uvádí dále, jsou výňatky z legend. Není-liž to prazvláštní zjev, že po 1000letém úsilí o vstřípení tradice svatováclavské, lid o ní celkem nic neví? Příčinu lze snadno zjistit.

Přijala-li 2. republika za svůj základ trad. svv., mělo to tedy znamenat, že bude vedena v duchu, jež uplatňoval při svém panování sv. Václav, arci jen podle pověstí. Co tedy určitě víme o jeho státní správě? Na to odpovídají autority a sloupové naší historické vědy, univ. prof. dr. Pekař, dr. Novotný (oba oslavovatelé sv. V.) a dr. Bartoš, shodně takto: »Z Václavovy historie světské, pokud s historií duchovní nesouvisí, nedovídáme se takřka ničeho« (Pekař, Sv. V., str. 4.); »pohříchu pomínuly legendy, jak pověděno, politickou historii led jeho skoro naprostým mlčením« (tt. str. 22). »Legendy dovedou o něm vypravovati věci, jež se nám zdají malichernými, jež budí někdy přímo úsměv a jež aspoň zčásti jistě jsou nadsazené, ale o jejichž správnosti v podstatě jistě nelze pochybovati« (Novot., Čes. kn. sv. V., str. 16). Proto si z nich na této »podstatě« sestruje svůj životopis sv. V.; uznává však, že vznikaly z úcty k novému světcu, »a snad tato okolnost o jejich vzniku rozhodovala více nežli přání, zachovati zprávy o historické osobnosti Václavově«. Nejen snad, ale jistě, protože »jeho (to je knižte Václava) skutečná tvář uniká historikovi pod nánosem legend tak úplně, že z celého jeho kratičkého života není nesporné téměř nic jiného nežli jeho zavraždění vlastním bratrem« (Bartoš, Čes. Br. XVI.—29.). — »O historickém knižeti Václavu víme pramálo, svatým jej učinily legendy (až do doby pobělohorské nebyl úředně od papeže za svatého prohlášen, a kanonisován teprve dodatečně) a velikým jej učinila tradice, jež mu dala gloriolu patrona země české« (Pokorný, K trad. sv., str. 22.. 18). Víme tedy určitě, že kromě několika málo, ale opravdu velmi málo historicky zjištěných dat, nevíme o životě a vládě V. nic jistého; všechno ostatní jsou dohady, domněnky, kombinace, závěrky z legend.

Tož, co jsou legendy a co je charakterisuje? »Legenda znamenala prvotně (to je v době po apoštolicích) příběh ze života světcův a mučenníků, jenž v památné dny jejich »měl býti čten« při mši. Záhy však přenesen název ten na křesťanskou pověst vůbec a na epické výtvořky na ní založené.« V době následující »histor. zájem ustupoval snaze nábožně vzdělávací, zvl. pod mocným vlivem středověkého asketismu a mnišství... Místo skladeb kdysi stručných a střízlivých, staly se legendy vždy obšírnější a fantastičtější...« (OSN XV—789.790). Které podstatné znaky a jaký ráz mají leg. svv. zvlášť? »Oslavný a výchovně agitační ráz jejich vede k jednostrannosti, jež obrací pozornost především k zásluhám příštího mučedníka a dovoluje nedbati skutečnosti.« »Legendy o sv. Václavu, vypravující o činech a zásluhách jeho života, jsou psány již pod dojmem tohoto svatého konce a tedy přirozeně dotčeny snahou, aby zásluha mučednictví jevila se úměrnou hodnotě života« (to jest jeho život musel být vyzdoben vymyšlenými ctnostmi), (Pekař, Sv. V. 19, 20). Leg. svv., »nejdou arci životopisy v našem slova smyslu, nýbrž sepsání účelu nábožensko-výchovného, tedy pobožné povídky. Neběžl jim o věrnost historickou, pouze o to, aby čtenáře dojaly a zářivým příkladem hrdiny ponuky k životu podobnému. S látkou svou zacházejí proto neméně svobodně než dnešní beletrista: hodí-li se jim některý rys nebo příhoda, který čtou o jiném světcu, bez rozpaků to opíší, nezměníce často ani slova« (Bartoš, Kn. V. sv. 11.). Historikové se snaží vyloupnout z té směsi jádro pravdy,

ale nedaří se jim to, neboť právě v hlavních a podstatných věcech se rozcházejí. »Můžeme sic odepřítí víru některým údajům, jimiž i v legendách václavských přihlásila se k slovu řemeslná macha legendární, ale nemáme práva odepřítí všechnu víru tvrzením poměrně původním« (Pekař, Sv. V., 21.).

Původně se tradice svv. vztahovala jen ku sv. Václavu, v nové době nabyla povahy politické. Jak asi zní tato tradice? Je v ní zastoupen trojí prvek: (1.) »Tehdejší česká otázka měla dva životní problémy. Měl-li se národ český udržet, bylo mu nevyhnutelnou nutností přilnouti záhy a úplně k víře křesťanské, (2.) a hledatí vyrovnání s říší německou.« (Novotný, Čes. děj. I. — 466). »Ze to včas poznal a že měl odvahu s tím sčítovati, je další skvělý doklad schopnosti Václavových« (týž Čes. kn. V. sv., 21.). »Ze si tuto životní otázku (to je pokřesťanění národa) dovedl uvědomiti, je jisté důkazem skvělého státnického nadání Václava« (tt. 19.). (3.) Doba baroka »vytváří si tradici o sv. Václavu, dřímajícím s rytíři svými v nitru hory Blaník a připraveném vyjeti vojensky na pomoc ve chvíli nebezpečí« (Pekař, Sv. V., 43). A původ této tradice blanické? »Brzy po bělohorské pohromě objevuje se v proroctvích, jimiž se těšili neboží vyhnanci, pověst, že v Blaníku dřímá vojsko božích bojovníků, které vyrazí z hory a vybojuje zase svobodu evangeliu... Po nemalém bloudění našel Blaník a jeho vojsko nového hrdinu v starém světi a pověst ta, stará ani ne ještě sto let, stala se pevnou součástí tradice václavské« (Bartoš, Kn. V. sv., 53.). Podobným způsobem jsou mu také přivlastněny písní zasluby jako je h o státnické nadání: »Ten velký zázrak, o němž jsme se zmínili a na němž spolupracovala celá staletí dějiny našich, je ovšem dílem Václava mrtvého (to je tedy vlastně dílem legendistů). Máme-li se vrátit k Václavu živému, Václavu knížeti a věnovat pozornost otázce, jakou životní zásluhu jest mu přiznati po výtece, musíme polemicky čeliti především výkladu, v němž si oblíbila zejména v poslední době část historiků našich... Podle toho výkladu osvědčil kníže Václav své neobyčejné nadání politické tím, že se poddal říši německé, že dal přednost, pro zabezpečení klidného rozvoje své země, pokoření před bojem, že slíbil poplatek a snad i plnou právní závislost, stává se tak zakladatelem dobré tradice zahraniční politiky českého státu... Tomuto a podobným výkladům nemohu přisvědčiti... především proto, že v našem případě scházejí všechny předpoklady pro závěr takový... Neboť závislost knížetství českých (a Václav ovládal z nich jen asi 2 nebo 3) na říši byla právní, faktickou skutečností, vytvořenou dávno před sv. Václavem. To svědčí faktum z r. 895, kdy všechna knížata »Čechů«, zastoupena na říšském shromáždění v Rezně, ve vši formě znova uznala svrchovanost říše... to svědčí křesť 14 českých knížat s lidmi jejich v Rezně r. 845, to svědčí zprávy ze starší doby karolinské z r. 817 a 822... Závislost nebo příslušnost Čechů k říši... v době Václavově přes občasná přerušování měla již stoletou historií... jeho předchůdci na trůně poměr k říši již pevně byli stanovili« (Pekař, Sv. V. 29. 31.).

Je však vůbec nejisto, bojoval-li Václav s králem Jindřichem německým a poddal-li se mu a zavázal-li se mu k poplatku; Dr. Pekař dokazuje, že se to týká jeho nástupce Boleslava. A jako není vyrovnání s říši německou jeho zásluhou, tak jí není ani pokřesťanění Čechů: již 13. ledna 845 dalo se pokřtít 14 vévodů českých se svými lidmi (Novotný, Č. kn. V. sv., 3.). křesťanství šířili a kostely stavěli již jeho předkové Bořivoj (Novotný, Čes. děj. I. — 439.), Spytihněv (tt. 445. 446.), jenž opustil liturgii slovanskou a uvedl do Čech kněží latinské, Vratislav (tt. 447.) Tradice se tudíž dopouští omylu, když cizí zásluhu přičítá mladíku, nastoupivšímu na trůn asi v 16 až 18 letech (Pokorný, K tr. svv., Novotný, Trad. svv., 27.), panovávšímu 2 roky (Bartoš, Kn. V. sv., 9.) a zemřevšímu asi ve svém 20. roce (tt. 16.). »To přirozeně není stáří, ve kterém mají dalekosáhlé politicko-náboženské koncepce, k tomu ještě uvědomělé a programové, jak se přičítaly Václavovi« (Pokorný, K tr. svv., 7.). »Pro ubohost pramenů nutno se po mém přesvědčení vzdáti veškeré naděje, že bychom kdy pronikli záhadu, jakým že byl zavražděn kníže člověkem« (Bartoš, Kn. V. sv. 38.). »Co se týče státnosti a politiky, historik nezapomene, že v oblasti nynějšího státu čsl. (psáno r. 1929) a našeho jazyka a naší krve existovaly státní útvary mnohem dříve (Samo, říše velkomoravská), a že i ve vlastním území měl Václav před sebou již několik pokolení domácích knížat, arci jen v oblasti pražské, že tedy Václav nemůže býti prohlášen za zakladatele českého státu, jako nebyl prvním apoštolem křesťanství« (Žilka, Pam. kn. V., 34.).

Jos. Pleva

Jazykové rekordy?

Vážená redakce!

Navazuji na článek »Jsme jazykové nadaní?« v 18. čísle Prítomnosti, protože se domnívám, že potřebuje v jednom směru doplnění. Jinak by jeho důsledný výklad mohl mít škodlivé účinky.

Jde o předposlední odstavec, v němž autor lituje, že u nás málo jedinců ovládá některý cizí jazyk naprosto dokonale jako

rodilý cizinec a vůbec, že máme i v jazykovém směru málo rekordmanů.

Nuže, z toho bychom mohli snadno vyvozovati, že se máme při studiu cizích jazyků snažiti o naprostou dokonalost po stránce správné výslovnosti, mluvnických pravidel, přízvuku, mluvy spisovné, lidové (až i nářečí?), zkratka a takovou dokonalost, jaká je nám vlastní v mateřštině. A protože by se každý jazyk měl studovati buď takto stoprocentně anebo vůbec ne — polovičatost se odmítá — znamenalo by to pro normálního jedince možnost ovládnutí jednoho, nejvýš dvou cizích jazyků, ovšem toliko za cenu takřka celoživotního studia.

Takovéto důsledky jsou zřejmě nepřijatelné a nebyly jistě zamýšleny ani autorem uvedeného článku.

V první řadě musíme mít stále na paměti, že každá cizí řeč je pro nás toliko dorozumivací prostředek, a nikoliv (vyjímaje filology z povolání), sám účel, neboť ten je tak rozmanitý jako potřeby a záliby každého jednotlivce.

Dále nutno si uvědomiti, že znalost cizího jazyka nutno dělití na znalost čtení, psaní a mluvení. Pro milovníka literatury a vědce je nejdůležitější rozumění cizojazyčným knihám, pro obchodního korespondenta rozhoduje dokonalý písemný styk, kdežto turista nebo průmyslník se zajímá hlavně o jazyk mluvený.

Cizím jazykům začínáme se učití na střední škole nebo ještě dříve, tedy v době, kdy ještě nemůžeme vědět, který nebo které jazyky budeme v životě nejvíce potřebovat. Z toho plyne nutnost, jak správně činí také naše školská soustava, předvídati pro jazykový základ takové cizí jazyky, které podle okolností zeměpisných, politických, kulturních a jiných budou pro nás pravděpodobně nejdůležitější.

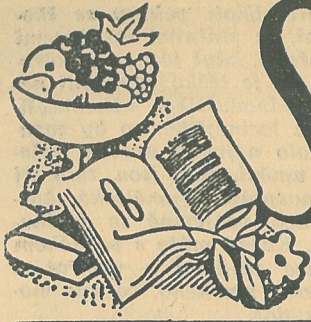
A konečně, připustíme-li, že pro nás mají cizí jazyky povahu pomocnou jakožto prostředek k přímému poznání cizích národů a jejich kultur, pak také musíme uznati, že postačí, osvojíme-li si cizí jazyk (nebo cizí jazyky) do té míry, jak to potřebujeme k dosažení účelů, jež jazykovým studiem sledujeme. Nehledíme-li k Čechům, trvale usazeným v cizině, můžeme býti ubezpečeni, že každý (třebas to nebyl Shawův Higgins z »Pygmalionu«) v nás pozná cizince, i když nám ze zdvořilosti řekne, že mluvíme »docela jako oni sami, k nerozeznání«. Ostatně, žádný Čech nemá důvodů, aby se stydl za svou národnost a snažil se jí skrývat pod pláštíkem dokonalého ovládnutí cizího jazyka. Tím nechci snad nabádati k povrchnému studiu cizích jazyků, nýbrž prostě poukázati na jediné rozumnou zlatou střední cestu. Tu spatřuji v takové znalosti cizího jazyka, která nám umožňuje za šetření základních mluvnických pravidel vyjadřovati se plynulým slovem i písmem. Výslovnost a přízvuk se stejně nedají dokonale naučití při teoretickém studiu, o němž se zde stále řeč; praxi v cizím prostředí se jazyk při trošce pozornosti obloží sám.

Tuto poměrnou dokonalost (která se ovšem značně liší od oné absolutní, dříve zmíněné) si může bez valných obtíží osvojit každý středoškolák, jimiž také hlavně platí tyto úvahy. Jsou-li dosud jazykové znalosti středoškolské daleko horší, jak správně bylo vyzdvíženo, pak, myslím, příčina tkví v jejich nesprávném postoji k cizím řečem, to je v nedostatku pochopení ke skutečným, jež jsem se zde snažil nastíniti. Průběhem doby požadavky stoupají: kdysi platil za vzdělance ten, kdo uměl číst a psát; dnes mezi předpoklady našeho vzdělance patří též dva cizí jazyky.

Ano, závěrem těchto úvah je požadavek nynější doby, aby každý vzdělaný Čech — při nejmenším maturantem počínaje — znal dokonale (v našem smyslu) alespoň německy a francouzsky. To nejen proto, že tak velí dlouholetá tradice a nutnosti kulturní a politické, nýbrž hlavně proto, že tím — totiž znalostí jednoho slovanského, jednoho germánského a jednoho románského jazyka — se mu otevře cesta ke všem důležitým evropským jazykům, z nichž každému lze se naučiti podle příbuzného jazyka daleko snáze, až život rozhodne, který, či které to mají býti.

Tisíckrát se u nás opakuje, že jako malý národ můžeme a musíme toliko kulturně soutěžit s národy ostatními. Nuže, základním předpokladem takového soutěžení — usilujeme-li o kulturu evropské úrovně — je znalost cizích řečí, protože ta nám přináší možnost poznání kultury cizích národů, a již tímto poznáním zvýší kulturu vlastní. Velikým krokem ku předu bude, uznáme-li, že vzhledem ke svým schopnostem a, což je důležitější, vzhledem ke svým nynějším potřebám, jsme otázku cizích jazyků vcelku zanedbali. Druhým, rozhodujícím, bude pevná vůle každého našeho vzdělance, ovládati dokonale jeden germánský a jeden románský jazyk. Nesnažme se však o jazykové rekordy jedinců, nýbrž právě naopak, usilujme o široký průměr vzdělaných a dobře evropské jazyky ovládajících Čechů; z takovéto živné půdy vzejdou jistě osobnosti evropského a bohdá i světového významu.

Dr. Milan Bartošek

Svět knih

Roč. 9. Číslo

KULTURNÍ ZPRÁVODAJ 23

Jaroslav Seifert:

PÍSEŇ O RODNÉ ZEMI*

Krásná jako kvítka na
modranském džbáncu
je ta země, která vlastní je ti,
krásná jako kvítka na
modranském džbáncu,
sladká jako střída

dalamaníku,
do něž nůž jsi vnořil
k rukojeti.

Stokrát zklamán, rady
nevěda si,
movu vždycky navracíš se
domá,

stokrát zklamán, rady
nevěda si,
k zemi bohaté a plné krásy,
k chudé jako jaro v čerstvém
lomu.

Krásná jako kvítka na
modranském džbáncu,
těžká, těžká jako vlastní vína
— není z těch, na něž se
zapomíná.

Naposledy kolem tvého
spánku
padne prudce její hořká
hlína.

*) Ze sbírky »Zhasněte světla«, která právě vyšla v novém vydání

NOVÉ KNIHY

KAREL ČAPEK:
MĚL JSEM PSA A KOČKU

Nové, posmrtně vydané dílko Karla Čapka, Měl jsem psa a kočku, tvořící další, již 44. svazek sebraných spisů Bratří Čapků, přibližuje se povahou svého obsahu i osobitostí tvorby jedné z nejroztomilejších a nejproslulejších knih Karla Čapka, causerim Zahradníkův rok. Je-li Zahradníkův rok zpodoběním vášnivého zahrádkáře, který se upsal kousku rašící země jako Faust se upsal čertu, a který s rýčem, lopatou, kropicí konví a srpem v ruce bedlivě střeží a úzkostlivě opatruje klíčení, růst i život každého semínka, květiny, trávy a keře na své zahrádce, jsou zpodoběny také causerie, shrnuté pod výmluvný název Měl jsem psa a kočku. Je to poučná a chvílemi přímo objevitelsky působná kniha, v které autor Dášeňky nenapodobitelným způsobem vypráví o životě, osudech, zvycích i zlozvycích svých nymých přátel, psů a koček. Jinými slovy, je to kniha zkušenosti a poznatků, trampot i radosti, k nimž autor dospěl a které získal i prožil v společenství svých čtvernohých přátel i jejich četných potomků. Vedle jadrných, vtipných, laskavým humorem obestřených rozprávek o záletech a životě Mindy a Irisky, rozprávek, svědčících o jedinečném pozorovatelském daru Karla Čapka, vede originálního životopisu stěněte Dášeňky čteme tu řadu pferozkošných historek ze světa roztočivného národa psů i koček, které nadto říkají mnoho objevitelského o poměru člověka

POESIE JE VĚČNÁ

Poesie není mrtvá a nikdy neumře, ani nemůže umřít, a to nikde na světě. Kdyby bylo možné, aby umřela, bylo by se to již stalo. Ohlašovat zánik poesie by bylo totéž, jako ohlašovat zánik hudby. Oba tyto způsoby uměleckého vyjadřování vyplývají z potřeb člověka a jeho duše. Jsou nepomíjící. Ostatně po zániku poesie by velmi brzy následoval zánik celé literatury, protože poesie je vysoko položený pramen, z něhož všechny ostatní literární žánry vytékají jako vodopády.

Fernand Greg

a zvířete. Čtenář, jemuž se Čapka nová knížka dostane do ruky, bude nadšen nejen autorovým vyprávěním, připomínajícím bodrou, jadrnou rozprávku, nýbrž i názornými a veselými obrázky, jichž jest tu přes sedmdesát a o jejichž autorství se dělí Karel Čapek spolu s bratrem Josefem. Cena svazku brož. je 20 K.

NA OKRAJ VÝROČÍ SMRTI VIKTORA DYKA. Viktor Dyk, který 14. května před osmi lety nalezl nečekaně smrt ve vlnách Jaderského moře, nedlouho poté, když v Deváté vlně jakoby v tragické předtuše zazpíval o deváté vlně na moři, které mdlá ústa zavře na věky, je z těch českých básníků, kteří jako Neruda, Erben a Sládek nalezli cestu k světu národu a byli jeho proroky i věšci v dnech úzkosti i nadějí. Arne Novák ve své studii o Viktoru Dykovi, která vyšla jako svazek, Josefem Horou redigované edice Postavy a dílo, napsal, že Absolutnem a vidinou, k níž putoval a již neváhal sloužit Viktor Dyk, byl národ, a že mezi evropskými nacionalisty doby nejen naši, ale i klasického údobí za romantiky nalezne se málo tak velkých a osobitých myslitelů i básníků, kteří by s takovou intenzitou a vroucností prožili problém národa. Avšak Viktor Dyk tento problém i protřpěl,

prožívaje osud národa a čerpaje z jeho minulého osudu poučení pro jeho budoucnost. Tu se nám Viktor Dyk zjevuje jako starozákonní větec, který varuje, hrozí i burcuje a zejména jítí národní svědomí, bítuje při tom nečtosti národa a promlouvaje ve jménu jeho velkých mrtvých k nestatečným a klesajícím. Velký lyrik, který se ve Viktoru Dykovi projevoval od prvé jeho sbírky, poeta osobité noty i formy, jadrného slovníku a jedinečné melodie, dorostl nejvýše právě jako básník svého národa, kráječící v zástupu nám dnes dravých stínů hned za Nerudou, Čechem a Sládkem. Tento básník se plně projevil v poesii, kterou vydal v pohnutých letech válečných. Je to ona slavná válečná tetralogie, Lehké a těžké kroky — Anebo, Okno — Poslední rok, již byl zahájen obnovený soubor Spisů Viktora Dyka, který za redakce Arne Nováka přinesl již také dva svazky povídkové, a to Píseň o vrbě a klasického Krysaře, obohaceného o oddíl Příhody. Kdo by ještě dnes a právě v těchto chvílích nevzpomněl ony nezapomenutelné verše Země mluví, vyznívajících v kategorický imperativ povinnosti samozřejmě pro každého, kdo se cítí synem své země. Čteme tento památný monolog české země, varující své

syny před zradou, a spolu s ním i celou řadu básní, které dnes zní s obnovenou časovostí, opravdu s pohnutím. Básník, který v závěru Písně noci 29. října vzývá: »Ne na svůj zájem, ale na budoucnost (hled v moři krve prolité). A nebuďte-li v srdci čistá vroucnost (jak uhájíme dobyté?«), je nám dnes o to bližší a dražší, že byl jedním z těch, kdo mluvili tvrdě a nesmlouvavě, přímě i statečně ke všem českým srdcím. V poesii, inspirované zážitkem a prožitkem českými, máme vedle Nerudových Zpěvů pátečních, několika vroucích písní Sládkových sotva něco tak žhavého a bezprostředního, tak básnický svrchovaného, jako jsou svazky Dykovy válečné tetralogie, knihy jeho povídek i dramát. Slovem, Viktor Dyk je básníkem českého vědomí i svědomí, a věru, že národ by měl putovat k jeho dílu jako k pramenům živé vody, která obzruje a křísí víru v národ a v jeho budoucnost, víru v jeho život věčný a hrdinský.

NOVÉ USPOŘÁDÁNÍ SOUDNICTVÍ V PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA. Pomůcka určená pro první informaci české právnické veřejnosti i jednotlivců o důležitých třeň nariadeních německého říšského zákoníka, jimiž se zčásti nově upravuje naše soudnictví. Nařízení nabyla účinnosti dnem 16. dubna 1939 a naše justiční úřady se jimi již řídí. Obsah jest rozdělen na tři části. První část obsahuje: I. Nařízení o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava ze 14. dubna 1939. II. Nařízení o výkonu trestního soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava ze 14. dubna 1939. III. Nařízení o výkonu soudnictví v občanských věcech právnických v Protektorátu Čechy a Morava ze 14. dubna 1939. V druhé části jest připojeno jejich původní německé znění. Ve třetí části jest uveden český překlad zvláštních ustanovení říšského trestního práva platných i pro

FEUILLETON

Karel Čapek:
MATEŘSTVÍ*

Kočka

Vláčí se po bytě s těžkým břichem a páteří vysedlou jako koza a hledá, pořád hledá; žádný kout jí není dost skrytý a měkce vystlaný, aby v něm přivedla na svět svých pět slepých a pištělích koťat. Zkouší tlaplíčkou otevřít prádelník; panečku, tam určitě, na těch hromadách bělostného prádla, tam by se to rodilo! Ohlíží se po mně slzátma očima: »Človče, otevř mi tu věc, jo?« To nejde, kočko; hled, tady jsem ti uchystal vystlaný košík, co b's chtěla lepšího? — Ach, zajisté by chtěla něco lepšího; teď zkouší packou otevřít knihovnu — snad by si chtěla ulístat na sešitech »Přítomnosti« nebo slehnout v oddělení básníků; a zas hledá dál v mateřském neklidu.

Což o to, teď už v tom umí chodit; nejmíň dvakrát do roka s pravidelností přírodního řádu mne obdává čtyřmi nebo pěti více méně mourovatými koťaty, ponechávají mně, abych se jim postaral o slušnou koťat existenci.

* Ukázka z knihy Měl jsem psa a kočku, která právě vyšla.

takže všichni moji přátelé a známí si postupně odnášejí tuto bujnou plodnost mé kočky. Tedy teď už v tom po tolikých zkušenkách umí chodit; ale když se po prvé blížila její hodinka — tehdy byla ještě udivivným, polo dospělým kočičím výrostkem — hledala svůj kout stejně znalecky a vybíraje, jako by dopodrobna věděla, co jí čeká. Její počínání by bylo velmi srozumitelné, kdyby to opravdu věděla, kdyby si po kočičím říkala: »Mně se zdá, že budu mít koťata; to si musím najít nějaký skrytý pelíšek, kde by mé babies byly v bezpečí.« Ale nic takového kočka neví; kdyby dovedla mluvit, řekla by: »To je divné, pořád mi něco říká: Hledej, hledej! najdi takové jakési zvláštní místo — ne, tahle lenoška to není; ne, tenhle polštář, na kterém spávám, to také není; co to mám vlastně hledat, a proč? Něco mně říká, že bych se měla dostat do toho prádelníku; nebo zalézt do postele a skrýt se pod pokrývku, — bože, jaký nepokoj! co to se mnou je?« — Vskutku se chvílemi dívá tak nesmírně vážně a soustředěně, jako by naplně naslouchala, co jí to velitelské Něco chce říci. A pak to s velikou jistotou udělá, a my lidé tomu řekneme »puďa, aby to Něco mělo aspoň jméno.

Nu dobře: jednoho rána — neboť tato nadílka přichází obyčej-

ně v noci — bude v některém koutě pištět půl tuctu koťat; kočka jim bude odpovídat sladkým vrkáním, kterýžto rejstřík uchovává jenom pro ně; není to hlas, nýbrž celý akord v harmonické tercii a kvintě, velmi podobný akordu na foukací harmonice. Bude se rozplývat okázalým materstvím; každý její pohyb bude nekonečně ochranný a měkky; její pocuchané břicho, trpělivě stočený hřbet i posorné tlapy obepnou hemžící se koťata v jediný materský ranec; hle, jsme ještě jedno tělo. Jen na skok opustí své hnízdo, aby se klusem vracela, už z dálky volající vrkajíc; bude to hotový fanatismus materství.

— Ale tak za šest neděl se vyhoupne tichým skokem z kotěcího pelíška a zmizí v jarní noci, zatím co v dále bude houkat drsný alt koccora. Až ráno se vrátí s velkýma zelenýma očima a bude si olizovat rozouchaný kožíšek; a přiběhne-li k ní kotě, aby se napilo nebo aby si pohrálo s její nervosní oháňkou, vlepí mu tlapou pohlavek, až se užaslé kotě převalí, a indignovaně odejde. Pojd sem, kotě; vidíš, tak už to ve světě chodí; tohle je konec tvého dětství — je na čase, abych ti našel místo.

Zády ke koťatům, hladače ulízaná, dívá se kočka oknem ven; patrně naslouchá, co jí Něco ří-

státní příslušníky Protektorátu (mimo obecnou část tr. z. něm.). Stran 48, cena výtisku 12 K. Vydalo Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Liharta, Praha.

O. Kerhart:

Chceme právě české umění

Dokončení.

Velké postavy našeho umění rostly a umíraly v maloměstském prostředí, nepřiznivém jejich talentům a často tak krutém, že vyhrávaly svůj boj až na Olšanech a na Vyšehradě. A přece daly národu bohatství větší, než mohl pochopit.

Následovnici Mánesa a Smetany neviděli již v dílech svých mistrů cizí vlivy, které nacházíme ostatně ve všech vrcholných světových kulturních hodnotách, a starali se naopak, aby mrtvé ovzduší Prahy se novými evropskými vlivy provětralo a aby nepřevládala jen jeden nezdravý vliv, který se z Vídně posílal do všech provincií.

Umělecký život v Praze mohutněl a rozrůstal se v nové spolky. Z Umělecké besedy se odštěpila Jednota Umělců Výtvarných a později vyrostl Mánes. Mladý Jan Kotěra již dovedl svým osobním vlivem pro české umělce mnoho udělat a hlavně povzbudit všechny tři spolky, aby soutěžily mezi sebou svými vlastními prostředky a nesly hlavní odpovědnost za další vývoj tradice českého umění. Velkou zásluhou soutěže těchto tří spolků jest, že velké talenty se mohly lépe uplatnit než dříve. Tyto tři spolky dávaly v oboru výtvarného umění národu vše, co potřeboval, a přijímaly příliš málo zpět, aby mohly svoji činnost stupňovat. Nebylo zde druhé kulturní orga-

ká: »Musíš ven, musíš této nocí ven, neboť on přijde.«

Kdybych jí za čtrnáct dní přinesl její vlastní kotě, bude na ně nepřátelsky syčet jako had.

Pes

Ani chudák čublíčka nevěděla, jak k tomu přišla; jenom jí bylo těžko, tuze těžko; už nemohla ten veliký břich unést, už nemohla vyskočit na pohovku, i usedala na zadek s hloupým a rozpačtým výrazem: »Já nevím, co to se mnou je; mně se zdá, že umřu.« Naprosto nechápala svou situaci a nekonala žádné přípravy; teprve jednou večer na ni přišel takový divný nepokoj. — Nu, co bys chtěla? — Zavrtěla jen rozpačité ocáskem a nakonec vlezla do své boudy s toutéž zahanbenou tváří, jako když bývala hubována.

Ráno byla bouda plná štěnat; ale fenku nebylo možno ničím vylákat z boudy ven. Vypadala bezmezně zkroutěná, jako by se bála vyhubování, že udělala doma takovou velkou hromádku; zřejmě to chtěla ukryt. Čtyřladvacet hodin neopustila boudu; ale po čtyřladvaceti hodinách se jí rozbrsklo v hlavě, i vyrazila z boudy a skákala na svého pána: »Pojď se podívat! Já jsem se stala matkou! Já tam mám sto štěnat!« (Ono jich bylo jen devět, ale ta fenka neuměla do pěti počítat.) Načež s netajenou hrdoostí přijala gratulace a sháněla se po své misce na žrádlo. Tak hloupá čublíčka pochopila své vlastní tajemství.

nisace, která by mohla a chtěla nahradit všestrannou činnost těchto autonomních spolků za posledních dvacet let. České umění na této široké samosprávné základně vyrostlo, aby se mohlo postaviti v popředí umění evropského. V soutěži národů v Paříži r. 1937 bylo oceněno mezinárodní porotou druhou cenou, to jest jako druhá v pořadí, vedle francouzského přede všemi evropskými národy. Naši dobří umělci se proto opravdu nemusí přizpůsobovat cizímu umění. Ve výtvarnictví jsme ceněni výše než současní Němci, Italové, Poláci a Maďaři, naši umělci však právě proto také nemají chut přizpůsobovat se cizině v organizaci uměleckého života.

Je nutné spravedlivě uznati, že po stránce kulturní jsme o mnoho dále, o mnoho pevnější a čestější než po stránce politické, kde se stále uč-

me dobrému i špatnému od ciziny. V kulturních záležitostech se můžeme opřít o pevnou tradici a o bohaté výsledky, ale v politickém dění nikoliv. Proto by nebylo dobře, kdyby jakékoliv politické mocnosti zasahovaly do organizačních záležitostí ryze uměleckých.

Jest povinností každého vlastence, aby svými prostředky a svým vlivem umělecké korporace podporovala a aby jim nepřekážel. Je snad

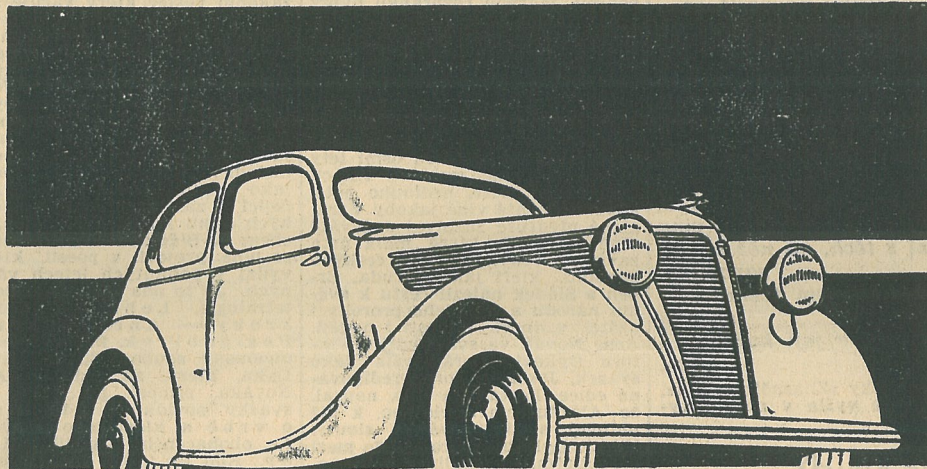
dobré dělati pokusy se školami, se státními institucemi a úřady, když jest to zapotřebí, ale je těžké vymysleti něco jednoduššího, výkonnějšího a lacinějšího, co by zaručovalo nejvyšší úroveň našeho umění, než jsou tyto tři samosprávné umělecké korporace, vzájemně se doplňující. Každý může s povděkem pouze přijímat a vybírat si z toho mnohého, co mu mohou dát.

(Z nového čísla Studentského časopisu.)

Používejte aktivního uhlí

OSTACOL!

Vyrábí Spolek pro chemickou a hutní výrobu, Praha

Dražší vůz - levnější jízda ...

Zkušení automobilisté vědí, že jakost není v automobilismu přepychem, nýbrž rozumnou šetrností. Láce těší jen chvíli při koupí, vysoká hodnota dobrého vozu těší po řadu let a statisíce kilometrů. Automobily Praga nemohou být laciné při péči, která je u nich věnována všem podrobnostem — od ložiska v motoru až do postranního zvedacího zařízení pod stupačkou. Avšak právě tato mimořádná pečlivost při konstrukci, výrobě a volbě materiálu zaručuje úspory na opravách a skromnost ve spotřebě benzínu a oleje nejen u vozu nového, nýbrž i po delším používání. Proto je Praga dražší vůz, který přijde levněji. Který typ Vám smíme předvéstí?

PRAGA

vůz na statisíce kilometrů

Českomoravská-Kolben-Daněk a. s. automobilní oddělení
Praha-Karlín, Karlova 22 • Telefony 32051-5, 38641-5